

ΤΑΚΗΣ ΚΟΥΦΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΚΔΟΧΕΣ

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΕΝΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΚΔΟΧΗ I

Τὸ πλακόστρωτο	13
Τὸ δωμάτιο	23
Επεισόδιο	33
Τὸ κλιμακοστάσιο	43
Παλινδρομή	55

ΕΚΔΟΧΗ II

Ο ἠθοποιός	65
------------	----

ΕΚΔΟΧΗ III

Ἀνακύκληση	83
------------	----

ΕΚΔΟΧΗ Ι

Τὸ πλακόστρωτο

Ο δρόμος ἔχει κατακαθίσει, πολὺ βαθιά, ἀνάμεσα στὰ κτίρια. Εἶναι ἄδειος. Ὁ ἀέρας ποὺ ἀνεβοκατέβηκε ἐπάνω κάτω δυὸ φορές, ἔψαξε ὅλες τὶς γωνιὲς του, τὶς ἐπιφάνειες, δὲν βρῆκε τίποτα -ἓνα ὕφασμα, ἓνα χαρτί, ἢ ἔστω λίγη σκόνη- νὰ σηκώσει, καὶ ἀποσύρθηκε ἀπορημένος γιὰ ἄλλους τόπους ἢ ἄλλες ἐποχές.

Ο δρόμος εἶναι ἕτοιμος. Τὰ φῶτα τοῦ ἠλεκτρικοῦ καῖγαν δεξιὰ κι ἀριστερὰ ὅλη τὴ νύχτα. Τώρα εἶναι σβηστά. Οἱ στύλοι τους γέρνουνε πρὸς τὴν ἄσφαλο. Τὰ λίγα δέντρα ποὺ ἐπέζησαν, μὲ τὰ ξερὰ κορμιά τους ἀκίνητα, παραστέκουν. Κρίκοι ἀπὸ μπετὸν σφίγγουν τοὺς ἀστραγάλους τους. Τὰ κτίρια, μὲ τὰ τρύπια μάτια, παρακολουθοῦν.

Ο ἄνθρωπος περπατᾷ ἀργὰ πάνω στὶς πλάκες τοῦ πεζοδρόμιου. Τὸ κεφάλι του εἶναι σκυφτό, τὰ χέρια του στὶς τσέπες. Τὰ πόδια του ζυγιάζονται σχεδὸν στὸ κέντρο κάθε πλάκας, πατοῦν, ἡ πλάκα πούβλεπε πρὸς τὰ κάτω ξαφνιάζεται, γυρνᾷ, τὸ βάρος τοῦ σώματος πέφτει ἀμέσως ὀλόκληρο πάνω της, ἡ πλάκα λυγίζει ἕνας τριγμὸς ἔρχεται ἀπ' τὸ ὑπόστρωμα, ἔπειτα τὸ πόδι σηκώνεται, τὸ βάρος ἀλαφρώνει, ἡ πλάκα ἡσυχάζει τακτοποιεῖται γυρίζει πάλι πρὸς τὰ κάτω καὶ συνεχίζει νὰ παρατηρεῖ.

Ο ἄνθρωπος περπατᾷ ἀργὰ μετρώντας τὶς πλάκες τοῦ πεζοδρόμιου. Ἑκατὸ καὶ μία... ἑκατὸ καὶ δύο... Οἱ πλάκες εἶναι ἀπὸ μάρμαρο. Τετράγωνες. Ἄσπρες καὶ τετράγωνες. Λεῖες καὶ τετράγωνες. Οἱ ἀκμές τους ἀπολύτως εὐθύγραμμες. Οἱ γωνίες τους τελείως ὀρθές. Ἄρμοι ἀπὸ τσιμέντο τὶς συνδέουν.

Ἀπὸ τὴν βάση τῶν κτιρίων μέχρι τὴν ἄσφαλο. Τόσο τοὺς ἔμενε. Τόσο τοὺς ἔφτανε. Μέσα σ' αὐτὸ τὸν χώρο ἕνας ἕνας ὑψώθηκαν οἱ ἱστοί. Μέσα σ' αὐτὴ τὴ στενὴ λωρίδα οἱ ἱστοὶ συμπιέστηκαν, ταχτοποιήθηκαν σὲ σειρὲς καὶ στῆλες, κινήθηκαν. Μέσα σ' αὐτὴ τὴ μονοδιά-

στατη γραμμὴ οἱ ἴστοι δὲν χώρεσαν συγκρού-
στηκαν κομματιάστηκαν. Καὶ ὁ ἀέρας πῆρε τὰ
ὑπολείμματα ἐλείανε τὶς ἐπιφάνειες τὶς στίλ-
βωσε.

Απὸ τὴν βάση τῶν κτιρίων μέχρι τὴν ἄσφαλτο
οἱ πλάκες κυριαρχοῦν ἀμετακίνητες, αἰώνιες.
Χίλιες καὶ μία... χίλιες καὶ δύο... Πάνω σὲ ἕναν
ἄβακα ἀπὸ σμάλτο καὶ ἔβανο ἔπαιζαν καὶ
κέρδιζαν. Ὅλο κέρδιζαν. Μιὰ ὀριζόντια πλάκα
πάνω ἀπ' τὸν καθένα, τότε τὶς μέρες τοῦ ἥλιου,
κράταγε σκιά. Κι αὐτὴ ἡ πλάκα σιγὰ - σιγὰ κα-
τέβαινε, κατέβαινε...

Χίλιες καὶ μία... χίλιες καὶ δύο... Τὸ τακούνη
χτυπᾷ πάνω τους σὰν μάνταλο παλιᾶς πόρτας.
Χωρὶς ἀπόκριση.

Ἡ βροχὴ ἐξακολουθεῖ νὰ πέφτει με τὴν ἴδια.
ἔνταση. Ἡ ὑδρορρόη πνίγεται. Ἡ λαμαρίνα ἀ-
ναπηδᾷ. Τὸ λίγο νερὸ ποὺ περνᾷ κάτω ἀπ' τὴ
μπαλκονόπορτα ἔχει σχηματίσει στὸ πάτωμα
στενόμακρη κηλίδα. Στὸ χαμηλὸ τραπέζι τὰ δυὸ
φλυτζάνια εἶναι γεμάτα τσάι.

Τὸ τσάι ἔχει παγώσει. Ἡ γυναίκα, χωμένη στὴν

πολυθρόνα, περιμένει. Τὰ μάτια της εἶναι προσηλωμένα. Τὰ χέρια της σταυρωμένα κάτω ἀπὸ στῆθος της. Τὰ γόνατά της ἐνωμένα σφιχτά. Οἱ τοῖχοι εἶναι ἄσπροι.

Ο ἄνθρωπος περπατᾷ μετρώντας τὶς πλάκες τοῦ πεζοδρόμιου. Τόσες καὶ μία... τόσες καὶ δύο... Οἱ πλάκες εἶναι μακρόστενες, προσανατολισμένες. Οἱ ἴσκιοι τῶν φυλλωμάτων πηγαινόρονται πάνω τους χαϊδεύοντάς τες ἐλαφρά. Οἱ θαμπές τους ἐπιφάνειες συνομιλοῦν χαμηλόφωνα μὲ τὸν χρόνο. Τὰ κυπαρίσσια συγκατανεύουν...

Οχι. Οἱ πλάκες εἶναι τετράγωνες -οἱ ἄνθρωποι πιά δὲν ξαπλώνουν- ἀπολύτως τετράγωνες -οἱ ἄνθρωποι θάβονται καθιστοί- ἄσπρες καὶ τετράγωνες -ἀπροσανατόλιστοι, καθιστοί- λεῖες καὶ τετράγωνες -μὲ τὰ γόνατα στὸ στόμα- τετράγωνες -μὲ τὶς πλάτες τετράγωνες- τετράγωνες, πάντα τετράγωνες, ἄρμοι ἀπὸ τσιμέντο τὶς συνδέουν. Καὶ τὸ βλέμμα πέφτοντας πάνω

τους ἐκτινάζεται στήν ἴδια κατεύθυνση μπη-
γεται μὲς στὰ μάτια καὶ σφηνώνεται στὸ πί-
σω μέρος τοῦ κρανίου. Καὶ τὸ σκληρὸ βῆμα
ἀναπηδᾷ τραντάζοντας τὰ κόκαλα, καὶ τὰ
νεῦρα.

Βῆμα καὶ πλάκα. Βῆμα καὶ πλάκα. Ὁ ἄνθρω-
πος ξαφνικὰ σταματᾷ, τρέχει στήν ἄκρη τοῦ
πεζοδρόμιου, βγάζει τὸ δεξιὸ του πόδι καὶ τὸ
πατᾷ στήν ἄσφαλτο. Ἀμέσως κάτω ἀπ' τὸ πέλ-
μα του μιὰ τετράγωνη πλάκα σχηματίζεται.
Κατεβάζει καὶ τὸ ἀριστερό, ἀρχίζει νὰ βημα-
τίζει, στήν ἀρχὴ σιγά, ἔπειτα γρήγορα, τέλος
τρέχει. Σὲ κάθε ἀτήμά του καὶ μιὰ πλάτη τε-
τράγωνη καὶ μιὰ πλάκα τετράγωνη.

Ο ἄνθρωπος γυρίζει πίσω στὸ πεζοδρόμιο καὶ
συνεχίζει νὰ περπατᾷ.

Μέσα στὸ δωμάτιο ἡ γυναίκα περιμένει. Τὰ
μάτια της εἶναι διάπλατα. Οἱ παλάμες της γαν-
τζωμένες στὰ χέρια τῆς πολυθρόνας. Τὰ γό-
νατά της ἐνωμένα σφιχτά.

Τὸ ἄσπρο τῶν τοίχων ρέει ἀργὰ πρὸς τὰ κάτω.
Ἡ κηλίδα τῆς βροχῆς στὸ πάτωμα μάκρυνε

περισσότερο. Πλησιάζει τὴν πολυθρόνα. Ἡ ἐπιφάνεια τοῦ τσαγιοῦ ἰριδίζει.

Ο ἄνθρωπος περπατᾷ. Σὲ μιὰ στιγμή σηκώνει τὸ κεφάλι καὶ ἀγναντεύει. Οἱ πλάκες διαδέχονται ἢ μιὰ τὴν ἄλλη σὲ σειρὲς καὶ στῆλες. Οἱ σειρὲς καὶ οἱ στῆλες ἐκτείνονται καὶ στίς τέσσερις κατευθύνσεις μέχρι τὸν ὀρίζοντα. Ἡ γῆ ὅλη εἶναι πλακοστρωμένη. Κατὰ μεγάλα διαστήματα, στύλοι μὲ πινακίδες μνημονεύουν τίς πόλεις. Ὁ ἄνθρωπος κατεβάζει τὸ κεφάλι μπαίνει σὲ μιὰ στήλη καὶ συνεχίζει νὰ περπατᾷ. Ἀνάμεσα σὲ δυὸ ἄρμους.

Ανάμεσα σὲ δυὸ ἄρμους οἱ κρότοι τῶν βημάτων ἀντηχοῦν . Ἀνάμεσα σὲ δυὸ ἄρμους οἱ ἀριθμοὶ καὶ τὰ χρόνια πέφτουν. Τόσες καὶ μία... τόσες καὶ δύο...

Ο ἄνθρωπος στέκεται μπροστὰ σὲ μιὰ πινακίδα. Τὴν κοιτάζει. Ἔρχεται κοντὰ τὴν ψαύει, ἀγκαλιάζει τὸν στύλο, ἀκουμπᾷ τὸ μάγουλό του πάνω της. Ἄνθρωπος καὶ πινακίδα μένουν ἔτσι ὧρες πολλές. Ὅμως ἡ ἀντοχὴ τοῦ ἀνθρώπου ἐξαντλεῖται τὰ πόδια του ἀρχίζουν νὰ λυγίσουν τὸ σῶμα του νὰ γλιστρᾷ. Σφίγγεται πάνω στὸν στύλο ἀλλὰ δὲν μπορεῖ νὰ κρατη-

θεῖ. Σὲ λίγο βρίσκεται στὴ βάση τῆς πινακίδας
γονατισμένος.

Ενας ἀέρας, πὸν κάποτε θὰ ἄλλαζε τὶς ἐποχές,
φυσᾷ ἀπὸ τὰ πλάγια. Ὁ ἀέρας εἶναι ἀθόρυβος.
Δὲν ἔχει αἰωρήματα. Μήτε ὀσμές. Μονάχα
ψύχρα, πολὺ ψύχρα. Ὁ ἄνθρωπος κρυώνει. Τὰ
τυλιγμένα χέρια σφίγγονται περισσότερο γύρω
στὸν στύλο, τὸ γονατισμένο σῶμα κολλᾷ πάνω
του, τὸ πρόσωπο ὑψώνεται πρὸς τὴν πινακίδα.
Ὁ ἀέρας πὸν δὲν βρίσκει τίποτα ἐνδιαφέρον σὲ
τοῦτο τὸ τοπίο καὶ τοῦτο τὸ σύμπλεγμα ἀπο-
μακρύνεται.

Ἐπειτα τὰ χέρια τοῦ ἀνθρώπου μουδιάζουν. Σω-
ριάζεται στὰ πλάγια. Τότε ὁ στύλος, πὸν δὲν
στηρίζεται πιά, γέρνει καὶ πέφτει στὸ πλακό-
στρωτο.

Ὁ ἄνθρωπος εἶναι καθισμένος σὲ μιὰ πλάκα
ὀκλαδόν. Μὲ τοὺς ἀγκῶνες ἀκουμπημένους στὰ
γόνατα καὶ τὸ κεφάλι του ὄρθιο ἀνάμεσα στὶς
παλάμες. Οἱ βελόνες οἱ καρφωμένες στὰ μάτια
του μακραίνουν ὀριζόντιες παράλληλες σὲ δυὸ
ἄρμους. Τὸ σεντόνι, πάνω του, πιασμένο

ὀλόγυρα στὸν ὀρίζοντα τεντώνεται περισσό-
τερο.

Ὁ ἄνθρωπος εἶναι ἀκίνητος.

Ἡ γυναίκα εἶναι ἀκίνητη.

Τὸ σεντόνι εἶναι ἀκίνητο. Τὸ φῶς σουρνώνει
ἀπὸ τοὺς πόρους τοῦ ἀραιό, ἄσπρο.

Ξαφνικὰ μιὰ φωνὴ ἀκούγεται « ὦ οὗτος αὐτός
τὶ μέλλομεν...». Ὁ ἄνθρωπος ἀναταράζεται τρα-
βᾶ τα χέρια τὰ στηρίζει στὸ πλακόστρωτο καὶ
στρέφει τὸ σῶμα του πρὸς τὴ δεξιὰ μεριά.
Ἐπειτα τοποθετεῖ πάλι τοὺς ἀγκῶνες καὶ τὶς
παλάμες. Οἱ βελόνες τῶν ματιῶν του ἀκολου-
θοῦν τώρα τοὺς κάθετους ἄρμούς.

Ἡ πλάκα ἀπὸ κάτω σιγὰ - σιγὰ λυγίζει, τὸ σῶ-
μα βυθίζεται μέσα της, τὸ σεντόνι κατεβαίνει.
Ανάμεσα στὶς βελόνες τῶν ματιῶν οἱ δυὸ κοπέ-
λες ἀπομακρύνονται ἀγκαλιασμένες καὶ ὀδυ-
ρόμενες.

Ὁ ἄνθρωπος τινάζεται ἀπότομα ὄρθιος κι ἀρ-
χίζει πάλι νὰ περπατᾷ.

Οἱ σταγόνες τῆς βροχῆς χτυποῦν τὴ λαμαρίνα
στὸν ἴδιο ρυθμὸ. Τὸ ἀνοιχτὸ στόμα τῆς ὑδρορ-

ρόης ἀδιειάζει τὸ νερὸ ὅσο πιὸ γρήγορα μπορεῖ.
Τὸ ἄσπρο τῶν τοίχων ἐξακολουθεῖ νὰ ρέει. Χά-
νεται πίσω ἀπ' τὸ σοβατεπί. Οἱ τοῖχοι λεπταί-
νουν. Ἡ κηλίδα τοῦ νεροῦ ἔρπει. Ἐλάχιστα ἐ-
κατοστὰ ἀπομένουν.

Τὰ μάτια τῆς γυναίκα εἶναι κλειστά. Ἡ φλέβα
τοῦ λαιμοῦ της χτυπάει δυνατότερα.

Ο ἄνθρωπος περπατᾷ.

Τόσες καὶ μία... τόσες καὶ δύο... πάνω στοὺς ὤ-
μους του οἱ ὄμοι του λυγίζουν μόλις τοὺς συ-
γκρατεῖ τὰ πόδια του βαραίνουν τὰ σέρνει.
Ἀφήνουν πίσω τους δύο παράλληλες γραμμὲς
ἀπὸ αἷμα. Τὸ αἷμα ἀμέσως ἀναρουφιέται.

Τὸ βάρος στοὺς ὤμους αὐξάνει ὁ ἄνθρωπος
σκύβει, ἔπειτα πέφτει στὰ γόνατα καὶ τὰ χέρια,
μπουσουλᾷ. Τὸ βάρος ἐξακολουθεῖ ν' αὐξάνει
οἱ ἀρθρώσεις παραλύουν ὁ ἄνθρωπος μ' ἓνα
βρόντο σωριάζεται στὸ πλακόστρωτο. Μπρού-
μυτα. Τὰ πόδια καὶ τὰ χέρια του ἀπλωμένα.
Χιαστί. Τὸ πλέγμα τῶν ἀρμῶν δεμένο πάνω
τους τὰ τραβᾷ, σιγὰ - σιγὰ τὰ ἐξαρθρώνει. Ὁ
ἄνθρωπος μορφάζει. Κατὰ διαστήματα κολλᾷ
πότε τὸ ἓνα αὐτὶ πότε τὸ ἄλλο στὸ πλακό-

στρωτο καὶ προσπαθεῖ ν' ἀκούσει. Τὰ μάτια του γίνονται μαῦρα καὶ βαθαίνουν. Τὸ πλέγμα τῶν ἀρμῶν ἐξακολουθεῖ νὰ τραβᾷ.

Ο ἄνθρωπος περπατᾷ. Τὰ χέρια του εἶναι δεμένα πισθάγκωνα. Τὸ σαγόνι του ἀκουμπᾷ στὸ στήθος. Τὸ ὀριζόντιο πρόσωπό του εἶναι ἔτοιμο νὰ πέσει -τὸ τιμμέντινο δίχτυ τὸ συγκρατεῖ.

Ἡ γυναίκα περπατᾷ δίπλα του τὸν ὀδηγεῖ ἀπ' τὸ μπράτσο. Μὲ τ' ἄλλο της χέρι τοῦ βαστᾷ τὸ μέτωπο. Ὁ ἄνθρωπος μὲ μόλις ἀκουόμενη φωνὴ ἐξακολουθεῖ νὰ μετρᾷ.

Σὲ μιὰ στιγμή ἐκείνη τὸν σταματᾷ, στέκεται μπροστά του τοῦ σηκώνει τὸ κεφάλι (τὸ δίχτυ γίνεται κατακόρυφο) τοῦ χαμογελᾷ. Ἐκεῖνος ἐπαναλαμβάνει τὸν τελευταῖο ἀριθμὸ τὸσες καὶ μία. Ἐκείνη ἔρχεται κοντά, ἀφήνει προσεκτικὰ τὸ κεφάλι του στὸν ὄμο της, κολλάει πάνω του (μόνο τὸ δίχτυ τῶν ἀρμῶν ἀνάμεσά τους), ἀπλώνει τα χέρια της γύρω του καὶ τὸν ἀγκαλιάζει. Οἱ παλάμες της πίσω του χαϊδεύουν τὴ λαβὴ τοῦ μαχαιριοῦ ποὺ τούχε μπήξει, πρὶν ἀπὸ χρόνια, στὴν πλάτη.

Τὸ δωμάτιο

Τὸ δωμάτιο -ὅπως ὅλα τὰ δωμάτια- εἶναι στρογγυλό. Χωρὶς ἔπιπλα. Μονάχα μὲ τὶς δυὸ βαθιῆς πολυθρόνες στὸ κέντρο του, τὴ μιὰ ἀκριβῶς ἀπέναντι στὴν ἄλλη.

Τὸ δωμάτιο -ὅπως ὅλα τὰ δωμάτια- εἶναι πολὺ καθαρό. Ὁ ἀέρας μυρίζει ἀπολυμαντικό. Τὸ πάτωμα γυαλίζει. Οἱ πολυθρόνες, πατώντας στὰ ἀνάποδα εἶδωλά τους, αἰωροῦνται στὸ κενό.

Εἶναι κι οἱ δυὸ χωμένοι στὶς πολυθρόνες. Τὰ κεφάλια τους στηρίζονται στὰ ἔρεισίνωτα. Τὰ πόδια τους τεντωμένα μπροστὰ σχεδὸν ἀκουμποῦν. Τὰ χέρια τους, στὰ πλάγια, κρέμονται πρὸς τὰ κάτω, μὲ τὰ δάχτυλα κλεισμένα.

Δέν κινοῡνται. Μόνο ἐκεῖνος ἀνοίγει πότε-πότε τὰ μάτια, ἀλλὰ ἀμέσως τὰ ξανακλείνει. Ἐκεῖνη δὲν ἀνοίγει τὰ μάτια ποτέ. Μόνο τὸ στόμα, κά-
θε τόσο, καὶ ἀναπνέει.

Ο κυλινδρικός τοῖχος εἶναι κόκκινος. Ἐνας μα-
κρὺς ἐπίδεσμος τὸν ἐπιδένει. Ἀρχίζει ἀπὸ τὸ
πάτωμα καὶ ἀνεβαίνει κυκλικά, ἐπικαλυπτό-
μενος κάθε φορά, μέχρι τὸ ταβάνι. Ὁ ἐπίδεσμος
εἶναι νοτισμένος.

Δὲν ὑπάρχουν πόρτες ἢ ἄλλα ἀνοίγματα. Μο-
νάχα ἓνα τζάμι παραθύρου, κρεμασμένο. Στὸ
ὕψος στήθους. Πάνω του εἶναι ζωγραφισμένο
ἓνα κλαδί.

Ξαφνικὰ ἀνασηκώνονται κι οἱ δυὸ ἀνοίγουνε
τὰ μάτια κοιτάζονται ἀνοίγουνε τὰ στόματα...,
γέρνουνε λίγο ὁ ἓνας πρὸς τὸν ἄλλον ἀνοίγουν
περισσότερο τὰ στόματα..., βάζουνε τις παλά-
μες στὰ γόνατα τὰ σφίγγουν ἀνοίγουν ὅσο
παίρνει τὰ στόματα..., μαζεύουνε τὰ πόδια -τὰ
παπούτσια ἀκουμποῦν στὶς πολυθρόνες οἱ

ἀστράγαλοι ἐνώνονται- βήχουν καθαρίζουν τὸ λαιμὸ τους ἀνοίγουν πάλι τὰ στόματα..., πετάγονται ὄρθιοι πλησιάζουν σκουπίζουν τὶς πάλამες μέσα ἔξω ἀπὸ τὸ ἐγκλημα τὶς φέρνουνε χωνὶ μπροστὰ στὰ στόματα...

Τὸ ταβάνι ὁλόκληρο εἶναι μιὰ πλάκα ρολογιῶ. Χωρὶς ἀριθμοὺς ἢ διαιρέσεις. Στὸ κέντρο της, οἱ δύο δεῖχτες -ὁ ἕνας τῶν λεπτῶν ὁ ἄλλος τῶν δευτερολέπτων-, δύο μακρόστενες μεταλλικὲς λεπίδες πολὺ καλὰ ἀκονισμένες, περιστρέφονται μὲ σταθερὴ ταχύτητα. Κάθε φορὰ ποὺ συναντιῶνται, οἱ κόψεις τους σέρνονται ἢ μιὰ πάνω στὴν ἄλλη, βγάζοντας διαπεραστικὸ ἤχο. Ἡ ὑπόλοιπη διαδρομὴ τους εἶναι ἀθόρυβη.

Εκεῖνη εἶναι ξαπλωμένη στὴν πολυθρόνα, τὸ κεφάλι της πρὸς τὰ πίσω. Κοιτάζει τὸ ταβάνι. Εκεῖνος εἶναι σκυμμένος πρὸς τὸ μέρος της, τῆς λέει. Τὰ χεῖλη του κινοῦνται ρυθμικά, λόγια ἄφωνα βγαίνουν. Σὲ λίγο σηκώνεται, σκύ-

βει πάνω της, τὸ στόμα του ἀκουμπᾶ τὸ δικὸ
της, τὰ χεῖλη του ἐξακολουθοῦν νὰ κινοῦνται.
Εκεῖνη κάθε τόσο καταπίνει. Ξαφνικὰ γυρίζει
στὸ πλάι καὶ κάνει ἔμετό.

Ο δείκτης τῶν λεπτῶν δὲν φτάνει τὸν ἐπίδεσμο.
Ο δείκτης τῶν δευτερολέπτων, ποῦ εἶναι πιο
μακρὺς, χώνεται μέσα του, γυρίζει στὶς ἐλι-
κώσεις του, βιδώνει, ἀπο πάνω πρὸς τὰ κάτω.
Τὸ ταβάνι σιγὰ - σιγὰ κατεβαίνει.

Εκεῖνος εἶναι καθισμένος στὸ πάτωμα δίπλα
στὴν πολυθρόνα της. Τὸ χέρι του ἀπλωμένο
μπροστά, μὲ τὸ δάχτυλο τεντωμένο, δείχνει.
Εκεῖνη, ἀνασηκωμένη, μὲ τὸ βλέμμα πρὸς τὴν
κατεύθυνση, παρακολουθεῖ. Τὸ χέρι του σὲ λί-
γο στρέφεται δεξιότερα καὶ πάλι δείχνει. Ἐ-
κεῖνη πάλι παρακολουθεῖ. Τὸ χέρι του ἐξακο-
λουθεῖ νὰ στρέφεται κατὰ διαστήματα γύρω νὰ
δείχνει. Ἐκεῖνη πάντα παρακολουθεῖ. Τέλος ὁ
κύκλος κλείνει, τὸ χέρι του ποῦ τρέμει ἀρχί-
ζει νὰ λυγίζει καὶ νὰ κατεβαίνει. Ἐκεῖνη κλεί-

νει τὰ μάτια παύει νὰ παρακολουθεῖ. Ξαφνικά το χέρι του σταματᾷ, ξανασηκώνεται μὲ δύναμη, τεντώνεται -τὰ κόκαλά του τρίζουν- και δείχνει -ἐκεῖνη ἀνοίγει διάπλατα τὰ μάτια- δείχνει, ἀκριβῶς ἐκεῖνη· στὸ στήθος· ἐξ ἐπαφῆς. Οἱ λεπίδες ξύνονται μιὰ φορὰ δυὸ φορές. Ἐκεῖνη κλείνει ἄργα τὰ μάτια καὶ σωριάζεται στὸ πλάι τῆς πολυθρόνας.

Τὸ ταβάνι συνεχῶς κατεβαίνει, τὸ ὕψος τοῦ δωματίου λιγοστεύει, ἡ πίεση τοῦ ἀέρα ἀυξάνει.

Εκεῖνος εἶναι γονατισμένος μὲ τὸ πρόσωπο χωμένο ἀνάμεσα στὰ γόνατά της. Ἐκεῖνη ἔχει γείρει, τὸ κεφάλι της βρίσκεται πάνω ἀπ' τὸ δικὸ του. Τὰ μακριὰ μαλλιά της ριγμένα γύρω του τὸν σκεπάζουν τελείως μέχρι τοὺς ὤμους. Κάτω ἀπ' τὰ μαλλιά τὰ δάχτυλά της, τυλιγμένα στὸ λαιμὸ του, σιγὰ-σιγὰ τὸν πνίγουν.

Περπατοῦν πέρα δῶθε πολὺ γρήγορα. Οἱ τροχιές τους συναντῶνται τὰ σώματά τους χτυποῦν μὲ δύναμη πέφτουνε κάτω σηκώνονται ἀρχίζουν πάλι νὰ περπατοῦν ξαναχτυποῦν ξαναπέφτουν ξανασηκώνονται -ὁ βρυγμὸς τῶν κόψεων ἀκούγεται κατὰ ὀρισμένα διαστήματα- αὐτοὶ ἐξακολουθοῦν νὰ περπατοῦν ὅλο καὶ πιὸ γρήγορα καὶ νὰ συγκρούονται ὅλο καὶ πιὸ δυνατά, μιὰ αἰμάτινη γραμμὴ πίσω ἀπ' τὸν καθένα σημαδεύει τὴν πορεία του πάνω στὸ παρκέ, οἱ πορεῖες εἶναι ζίκ - ζάκ, ἐκεῖ ποὺ διασταυρώνονται, τὰ δύο αἵματα ἀνακατεύονται, ἀφρίζουν, ἀπ' τοὺς ἀφροὺς σχηματίζονται παιδιὰ, αὐτοὶ ὅπως περπατᾶνε τὰ πατοῦν, τὰ παιδιὰ ἀκρωτηριασμένα τρέχουνε πρὸς τοὺς τοίχους, σκαρφαλώνουν στοὺς ἐπιδέσμους, σηκώνουνε τοὺς ἐπιδέσμους μπαίνουνε ἀπὸ κάτω καὶ κρύβονται. Οἱ τοῖχοι γεμίζουν.

Τὸ ταβάνι συνεχῶς κατεβαίνει, οἱ μουσκεμένοι ἐπιδέσμοι στάζουν, τὸ πάτωμα πλημμυρίζει.

Εκεῖνος εἶναι ξαπλωμένος κάτω ἀνάσκελα. Εκεῖνη τὸν πατᾶ μὲ τὸ πέλμα στὸ στῆθος. Μὲ τὶς παλάμες της κρύβει τὸ πρόσωπο. Κλαίει. Στὸν τοῖχο, τὰ παιδιά, ἀνασηκώνουν τοὺς ἐπιδέσμους, βγάζουνε τὰ κεφάλια τὴν κοιτοῦν, βγάζουν καὶ τὰ μικρά τους χέρια τεντωμένα -τὰ χέρια εἶναι ἀπὸ μέταλλο μυτερὰ- τὴν δείχνουν. Ἐκεῖνη βλέπει τὰ κεφάλια, τρέχει, πέφτει πάνω στὸν τοῖχο κι ἀρχίζει ἓνα - ἓνα νὰ τὰ φιλά. Τὰ μυτερὰ μεταλλικὰ χέρια μπήγονται στὸ στῆθος της κάθε φορά. Ἐκεῖνη ξεκαρφώνεται ἀπὸ τὴ μιὰ θέση καὶ καρφώνεται φιλώντας στὴν ἐπόμενη.

Ο δείχτης τῶν δευτερολέπτων πὸν βιδώνει στοὺς ἐπιδέσμους κόβει ἓνα - ἓνα τὰ κεφάλια τῶν παιδιῶν. Ἡ στάθμη τοῦ αἵματος στὸ πάτωμα ἀνεβαίνει.

Εκεῖνος εἶναι καθισμένος. Ἔχει γυρίσει τὴν πολυθρόνα του πρὸς τὸ τζάμι. Κοιτάζει. Τὰ φύλλα τοῦ κλαδιοῦ εἶναι κίτρινα. Σὲ κάθε ξύσιμο τῶν κόψεων κουνιοῦνται ἔπειτα ἀρχίζουν ἓνα

ἓνα καὶ πέφτουν. Σὲ λίγο τὸ κλαδί μένει γυμνό.
Αὐτὸς ἐξακολουθεῖ νὰ κοιτάζει.
Εντωμεταξὺ τὸ ταβάνι κατεβαίνει, ὁ δείκτης
τῶν δευτερολέπτων φτάνει στὸ πάνω μέρος τοῦ
τζαμιοῦ κι ἀρχίζει νὰ τὸ κόβει σὲ ὀριζόντιες
φέτες πολὺ λεπτές. Ἐκεῖνος τότε πετάγεται ἀ-
μέσως ὄρθιος, πιάνει τὸ τζάμι μὲ προσοχὴ καὶ
τὸ ξεκρεμάει. Ἀπὸ κάτω δὲν ὑπάρχει ἐπίδε-
σμος, ἔχει σαπίσει. Αὐτὸς φέρνει τὸ τζάμι ἀπέ-
ναντι, σκύβει καὶ προσπαθεῖ νὰ τὸ κρεμάσει
πιὸ χαμηλά. Ξαφνικά, ἓνα ἀπότομο κατέβασμα
τοῦ ταβανιοῦ, ποὺ ἔγινε μὲ κρότο, τὸν σταμα-
τᾷ. Ὁ δείκτης τῶν δευτερολέπτων, ποὺ συ-
γκρατοῦσε τὸ ταβάνι πατώντας στὶς ἐλικώσεις
τῶν ἐπιδέσμων, φτάνοντας τώρα στὸ μέρος τοῦ
τζαμιοῦ, βρίσκεται στὸ κενό. Τὸ ταβάνι ἀμέ-
σως, μὲ ὄλο του τὸ βάρος, πέφτει. Ὁ δείκτης
τῶν δευτερολέπτων μόλις προφταίνει πάλι νὰ
το σταματήσῃ πιάνοντας ἀπέναντι, δυὸ τρεῖς
ἐλικώσεις πιὸ κάτω. Τὸ πήδημα τοῦ ταβανιοῦ
ἐπαναλαμβάνεται, αὐτὸς γυρίζει γρήγορα πίσω
καὶ προσπαθεῖ νὰ βάλῃ τὸ τζάμι στὴν ἴδια θέ-
ση, τὸ τζάμι δὲν μπαίνει, οἱ πτώσεις τοῦ ταβα-
νιοῦ ἐξακολουθοῦν, αὐτὸς προσπαθεῖ, τὸ τζάμι

ραγίζει σπάζει, τὸ ταβάνι πλησιάζει, αὐτός πε-
τάει τὰ ὑπολείμματα τοῦτζαμιού -πλέουν για
λίγο στὴν ἐπιφάνεια τοῦ αἵματος καὶ ἔπειτα
βουλιάζουν- τρέχει σ' ἐκείνην ποὺ εἶναι στὴν
πολυθρόνα τὴν ἀρπάζει ἀπὸ τὸ χέρι τὴ σηκώνει
ὄρθια καὶ τὴν ἀγκαλιάζει. Τὰ κόκαλά της δια-
λύονται καὶ σκορπίζουν.

Τὸ ταβάνι πέφτει πάνω στὴν ἐπιφάνεια τοῦ αἵ-
ματος ποὺ ἀνεβαίνει, μὲ παφλασμό.

Ἐπεισόδιο

Οὐσιαστικά, δὲν πρόλαβα νὰ ξεκινήσω. Μόλις εἶχα κλειδώσει πίσω μου τὴν ἐξώπορτα -ὀριστικά- καὶ εἶχα βγεῖ στὸ πεζοδρόμιο. Καὶ τὰ σώματα ἄρχισαν νὰ πέφτουν, τόνα μετὰ τὸ ἄλλο, πάνω μου. Ἐνα μὲ χτύπησε μπροστά, ἕνα πίσω, ἕνα στὸν ὄμο καὶ μὲ στριφογύρισε, ἔχασα τὴν ἰσορροπία μου, παραπάτησα καὶ θάχα σωριαστεῖ ἐκεῖ καὶ βέβαια θὰ εἶχα τσαλαπατηθεῖ, ἂν ἕνα τελευταῖο χτύπημα δὲν μ' ἔριχνε πάνω στὸν τοῖχο. Συνῆλθα ἀργὰ -ὅπως πάντα- καὶ κοίταξα γύρω. Ὅταν τοὺς εἶχα ἀφήσει γιὰ τελευταία φορά ἦταν ἐλάχιστοι, ἐδῶ κι ἐκεῖ, καθισμένοι στο πάτωμα, σε πάγκους ἔρημων κήπων, σὲ σκαλοπάτια κλεισμένων ἐκκλησιῶν. Τώρα εἶχαν πληθύνει, εἶχαν γεμίσει τὰ πεζοδρόμια. Περπατοῦσαν, ἄλλοι πρὸς τὰ πάνω ἄλλοι πρὸς τὰ κάτω, πολὺ βιαστικά. Τὰ

σώματά τους ἦταν φαρδιά, ὀρθογώνια, χωρίς ἄρθρώσεις. Ὅπως διασταυρωνόντουσαν οἱ ἀπέναντι ὅμοι χτύπαγαν μὲ δύναμη βγάζοντας ἕναν ἦχο ξερό. Αὐτοὶ δὲν ἀντιδροῦσαν, δὲν σταμάταγαν οὔτε παρέκλιναν. Μόνο τὰ χέρια τους ἀνεβοκατέβαιναν, μιὰ δεξιὰ μιὰ ἀριστερά καὶ σφίγγανε τοὺς χτυπημένους ὤμους. Τὰ κεφάλια ὅλα ἔβλεπαν κατευθεῖαν μπροστά. Τὰ πρόσωπα ἦταν ἀρυτίδωτα, τὰ μάτια ὀλοστρόγγυλα μὲ γαζὶ γύρω - γύρω. Ἀνάμεσα στὰ χεῖλη τους μπερδεύοταν ἕνας σταυρός. Οἱ γλῶσσες κουνιόντουσαν διαρκῶς μέσα - ἔξω προσπαθώντας νὰ τὸν βγάλουν. Κάθε τόσο ἔφτυναν.

Καθένας ἔφερνε στοὺς ὤμους, περασμένο στὸ λαιμὸ μὲ τὰ ἄκρα νὰ κρέμονται, τὸ πιὸ ἀγαπημένο θῦμα του. Ἄλλος τὸ πτώμα ἑνὸς φίλου, ἄλλος τὸ πτώμα μιᾶς γυναίκας, ἄλλος τὸ πτώμα ἑνὸς θεοῦ. Ὅπως οἱ ὅμοι τους χτυποῦσαν τὰ πτώματα ἀναπήδαγαν, ἔγερναν, ἀλλὰ ποτὲ δὲν ἔπεφταν.

Δὲν ἀκουγόταν κανεὶς θόρυβος. Μόνο τὸ σούρσιμο τῶν πελμάτων κι ὁ γδοῦπος τῶν ὤμων.

Μετακινιόμουνα συνεχῶς. Ἔσκυβα, παραμέριζα, κόλλαγα στὸν τοῖχο, ὅμως τὰ σώματα που

πέρναγαν μπροστά μου μ' άκουμποῦσαν καὶ μ' ἔγδερναν. Τὸ σακάκι μου εἶχε σκιστεῖ, ἀπὸ τὶς τσέπες κρέμονταν τὰ πράγματα ποὺ εἶχα γιὰ τὸ ταξίδι -ὁ χάρτης τοῦ ὄρους Φίκιον, ὁ σφραγισμένος φάκελος μὲ τὸ στίγμα τῆς Χιροσίμα, μιὰ φωτογραφία ποὺ εἶχε πάρει φῶς... Πιὸ κάτω διέκρινα τὴν ἔσοχὴ μιᾶς πόρτας μ' ἓνα σκαλί μπροστά. Δὲν ἦταν ἡ δική μου -ἡ δική μου ποιὸς ξέρει πιά ποῦ νὰ βρισκόταν...- ὅμως δὲν εἶχε σημασία, θὰ μπορούσα νὰ χωθῶ μέσα στὴν ἔσοχὴ της, νὰ προφυλαχτῶ. Γύρισα λοιπὸν νὰ τρέξω, ὅμως ἓνα δυνατὸ χτύπημα μὲ κόλλησε πάλι στὸν τοῖχο. Ἄρχισα τότε νὰ σέρνουμε μὲ τὴν πλάτη, σιγά-σιγά. Πότε κάποιο ζύσιμο στὸ στήθος μὲ παρέσερνε πρὸς τὰ κεῖ, πότε κάποιο ἀντίθετο μὲ ξανάφερνε πίσω. Τὰ ἀπλωμένα πάνω στὸν τοῖχο χέρια μου προσπαθοῦσαν νὰ γαντζωθοῦν. Ἐξακολουθοῦσα νὰ σέρνουμε. Τὰ σώματα ἐξακολουθοῦσαν νὰ μὲ γδέρνουν. Τὰ κόκαλα στὸ στήθος μου εἶχαν ἀποκαλυφθεῖ. Κάτασπρα.

Ανέβηκα μὲ κόπο τὸ σκαλί καὶ στριμώχτηκα στὸ περβάζι.

Το πάχος τοῦ τοίχου ἦταν ὅσο καὶ τὸ σῶμα μου. Μὲ χώραγε ἀκριβῶς. Τὰ σώματα πιά δὲν μ' ἀκουμποῦσαν. Μονάχα ὁ ἀέρας τους μὲ χτυποῦσε στὸ πρόσωπο. Κρύος.

Ταχτοποιήσα τὶς πληγές μου ὅπως-ὅπως.

Ἀπὸ ἐκεῖ μποροῦσα νὰ βλέπω ὅλο τὸν δρόμο. Καὶ τὸ ἀπέναντι πεζοδρόμιο ἦταν γεμάτο. Ἴδια πρόσωπα ἴδια σώματα κυκλοφοροῦσαν καὶ σ' αὐτὸ βιαστικά, οἱ ὄμοι χτυπιόνταν τὸ ἴδιο δυνατὰ καὶ τὰ χέρια ἀνεβοκατέβαιναν καὶ τοὺς κρατοῦσαν. Ἡ ἄσφαλτος ἀνάμεσα στὰ πεζοδρόμια ἦταν ἄδεια. Κανεὶς δὲν κατέβαινε ποτὲ τὸ πεζοδρόμιο. Οὔτε αὐτοκίνητα περνοῦσαν. Ἡ ἐπιφάνειά της εἶχε ξεραθεῖ καὶ εἶχε ἀνοίξει. Τὸ φῶς τῆς τροχαίας πού κρεμόταν στὴ μέση της ἀπὸ ψηλὰ ἦταν σκουριασμένο, τὰ τζάμια του εἶχαν σπάσει, μερικοὶ γλόμποι ἔλειπαν. Σκέφτηκα πὼς ἡ ἄσφαλτος θὰ ἦταν -πάλι- γιὰ μένα ἀσφαλής. Ὅμως δὲν μποροῦσα νὰ φτάσω μέχρις ἐκεῖ. Δὲν θὰ μποροῦσα νὰ διασχίσω τὸ πεζοδρόμιο. Στὸ πρῶτο βῆμα θὰ με κομματιαζαν θὰ μὲ συνέτριβαν. Σίγουρα δὲν ὑπῆρχε τρόπος νὰ ξεφύγω. Ἦμουν ἀποκλεισμένος. Τότε σκέφτηκα τὴν πόρτα πίσω μου. Ξέρω κα-

λά τις πόρτες, ξέρω καλά ποῦ ὀδηγοῦν, ὁμως δὲν ὑπῆρχε ἄλλη ἐκλογή. Στράφηκα κι ἔπεσα πάνω της νὰ τὴν ἀνοίξω. Ὅμως ἡ πόρτα ἦταν ἓνα ὀλόσωμο κομμάτι πέτρας. Χωρὶς μάνταλο. Χωρὶς χαραμάδες.

Γύρισα ἀργὰ πίσω. Κοίταξα τὰ κτίρια ἀπέναντι. Ὅλα τὰ παράθυρα ἦταν πέτρινα. Ὅλες οἱ πόρτες ἦταν πέτρινες.

Ξαφνικὰ ἀνάμεσα στὸ πλῆθος τὸν διέκρινα. Τὸ πρόσωπό του καὶ τὸ σῶμα του ἔμοιαζαν μὲ τῶν ἄλλων, ὁμως ἐγὼ τὸν ἀναγνώρισα ἀμέσως. Ὅπως ἀναγνωρίζουμε τὸ χνῶτο μας κάτω ἀπ' τὰ σφιγμένα σκεπάσματα ἢ τὴν ἀκίνητη σκιά μας στὸν ἄσπρο τοῖχο. Ἀναθάρρησα, τεντώθηκα στὰ δάχτυλα, σήκωσα τὰ χέρια μου καὶ ἄρχισα νὰ τὰ κουνῶ. Δὲν γύρισε νὰ μὲ κοιτάξει. Πέρασε μπροστά μου -τὰ χέρια μου σχεδὸν τὸν ἀκούμπησαν- βιαστικὰ ὅπως οἱ ἄλλοι. Κι ὁμως, εἴχαμε μεγαλώσει στὸ ἴδιο καταφύγιο. Εἴχαμε παίξει μαζὶ τὰ πρῶτα μας παιχνίδια μὲ κάλυκες καὶ ἄδειες κορνίζες φωτογραφιῶν. Ἐπειτα ὀρμήσαμε δίπλα - δίπλα στὴ διαδήλω-

ση, τραβήξαμε μαζί τὴ σκανδάλη κατὰ τῶν ἀντιπάλων καὶ τῶν συντρόφων, καὶ μοιραστήκαμε ἐξίσου τὰ πτώματα. Ἔπειτα χαθήκαμε μέσα σ' αὐτά. Δὲν τὸν ξανάδα. Φοροῦσε ἀκόμα τὸ χοντρὸ πουλόβερ μὲ τὰ μακριὰ μανίκια καὶ τὸν ψηλὸ γιακά. Κι ἀπάνω, τὸ ἄσπρο μου σκληρὸ κολάρο μὲ τὴ μεταξωτὴ γραβάτα, καὶ τὰ κολλαρισμένα μανικέτια μου μὲ τὰ χρυσὰ μου μανικετόκουμπα.

Περίμενα πιά νὰ νυχτώσει μήπως κι ἀραιώσει τὸ πλῆθος καὶ γλιστρήσω ἀνάμεσα καὶ γλιτώσω. Περίμενα καὶ τοὺς κοιτάζα. Καὶ τότε πάλι τὸν ξανάδα. Ἐρχόταν τώρα ἀπ' τὴν ἀντίθετη μεριά. Νόμισα πὼς μετάνοιωσε καὶ γύριζε νὰ μὲ βοηθήσει, σήκωσα λοιπὸν πάλι τα χέρια μου κι ἄρχισα νὰ τὰ κουνῶ. Ὅμως αὐτὸς πάλι δὲν γύρισε νὰ μὲ κοιτάξει.

Τὴν τρίτη φορὰ ποὺ ξαναφάνηκε δὲν ἔκανα καμιὰ κίνηση. Ἦξερα πὼς ἦταν περιττό. Μόνο, ἀφοῦ προσπέρασε, ἔβγαλα τὸ κεφάλι μου ἀπ' τὸ περβάζι νὰ δῶ ποῦ πηγαίνει. Σε λίγο το σῶμα του χάθηκε ἀνάμεσα στ' ἄλλα, ὅμως κοι-

τάζοντας ἔτσι πρὸς τὰ κάτω μπόρεσα πιά νὰ καταλάβω τί συνέβαινε: ὅλοι πὸν περπατοῦσαν, ἔφταναν στὴ γωνία τοῦ πεζοδρόμιου -τὴ γωνία τοῦ τετραγώνου- ἔκαναν μεταβολή, γύριζαν πίσω, ἔφταναν στὴν ἄλλη γωνία καὶ ξαναγύριζαν. Συνεχῶς. Κοίταξα στὸ ἀπέναντι πεζοδρόμιο. Συνέβαινε τὸ ἴδιο. Κοίταξα στὶς γωνίες τῶν δρόμων πὸν φαίνονταν τὰ κάθετα πεζοδρόμια. Κι ἐκεῖ τὸ ἴδιο. Παντοῦ οἱ ἄνθρωποι πήγαιναν κι ἔρχονταν στὴν ἴδια τροχιά.

Οἱ ὄρες περνοῦσαν. Τοὺς εἶχα μάθει ὅλους πιά. Τοὺς γνώριζα ἀπὸ μακριά. Τοὺς περίμενα. Ἐκεῖνον μὲ το χαρτονένιο μέτωπο, ἐκεῖνον μὲ τὴν πληγὴ στο μάγουλο ἀπ' τὸ φίλημα ἐκεῖνον πούχε χάσει τὸ χέρι του σε μιὰ χειραψία, ἐκεῖνον πὸν εἶχε μιὰ ζητωκραυγὴ μπηγμένη στὰ πλευρά... Ἐρχονταν, προσπερνοῦσαν, ξανάρχονταν, στὴν ἴδια σειρά, με τὸ ἴδιο βῆμα, τὶς ἴδιες κινήσεις. Μόνο ὅταν, καμιὰ φορά, τὰ πτώματα πὸν κρέμονταν ἀπ' τὸ λαιμὸ τους μισάνοιγαν τὰ μάτια καὶ ἀνασηκῶναν τα κεφάλια, αὐτοὶ ἄπλωναν τὰ χέρια τους καὶ τὰ χάιδευαν. Τότε

τὰ μάτια ξανάκλειναν καὶ τὰ κεφάλια πέφτανε
πρὸς τὰ κάτω.

Ἦρθε ἡ νύχτα, οἱ γλόμποι ἄναψαν, τὸ φῶς τους
ἔβαψε τὰ δέρματα τῶν ἀνθρώπων πράσινα, τὰ
γαζιὰ γύρω ἀπὸ τὰ μάτια μαῦρα. Οἱ πλάκες στὰ
πεζοδρόμια γέμισαν σκιές, οἱ σκιές κολ-
λημένες στὰ πέλματά τους, τὶς ἔσερναν. Τὸ
βῆμα τους ἔγινε δύσκολο, βραδύ, ὅμως κανεὶς
δὲν σταμάτησε. Μόνο πού σήκωναν πότε τὸ
ἓνα πόδι πότε τ' ἄλλο καὶ τὸ τίναζαν. Ἀλλά οἱ
σκιές δὲν ξεκολλοῦσαν. Συγχρόνως κούναγαν
τὶς γλῶσσες καὶ ἔφτυναν πιὸ γρήγορα. Ἀλλά
καὶ οἱ σταυροὶ δὲν ξεκολλοῦσαν.

Ἐπειτα ἦρθε ἡ μέρα, σήκωσε πάλι τὶς σκιές
πάνω στὶς πλάτες τους. Τὸ βῆμα τους ξανάγινε
γρήγορο ὅπως πρὶν.

Δὲν εἶχα πιά νὰ περιμένω τίποτα. Ἔστρωσα τὸν
πηλὸ στὸ στηῆθος μου καὶ ἔτοιμάστηκα νὰ
κατέβω.

- Αὐτὸς εἶναι!

Μέσα ἀπὸ τὸ σούρσιμο τῶν πελμάτων καὶ τὸν

γδοῦπο τῶν ὤμων ἢ φωνὴ ὑψώθηκε σὰν αἰχμὴ.
Ολοὶ σταμάτησαν ἀπότομα. Κοκάλωσαν. Ἐπὶ
τόπου. Ἔπειτα ἄρχισαν νὰ γυρίζουν πρὸς τὸ
μέρος μου, νὰ πλησιάζουν ἀπὸ παντοῦ, πύ-
κνωναν, ὁ δρόμος -πεζοδρόμια καὶ ἄσφαλτος-
γέμισε ἀσφυχτικά, μέχρι πέρα. Τὰ στρογγυλά
τους μάτια, ἐπάνω μου, μὲ κοίταζαν.

- Αὐτὸς εἶναι! Ξανάπε, καὶ ἡ αἰχμὴ σηκώθηκε
ψηλότερα.

Πλησίασαν ἀκόμη ἓνα βῆμα. Οἱ γλῶσσες εἶ-
χαν σταματήσει νὰ μπαινοβγαίνουν -οἱ σταυροὶ
εἶχαν ἀπομείνει ἀκίνητοι σὲ διάφορες θέσεις-
τὸ ἓνα χέρι ἦταν ἀκόμη στοὺς ὤμους. Τὸ ἄλλο
ἔκλεινε τὰ βλέφαρα τῶν πτωμάτων. Ἐξακολου-
θοῦσαν νὰ μὲ κοιτάζουν. Ἀκίνητοι. Στὰ γυάλι-
να μάτια τους καθρεφτιζόταν ἢ εἰκόνα τῆς
πέτρας πίσω μου μὲ τὸ περβάζι τῆς ἐσοχῆς
γύρω - γύρω. Ἐγὼ δὲν ὑπῆρχα μέσα. Φοβήθη-
κα. Στριμώχτηκα πίσω.

Τότε ἄρχισαν ἓνας - ἓνας νὰ τραβοῦν τὰ φερ-
μουάρ τους μέχρι κάτω καὶ νὰ τ' ἀνοίγουν. Ἄ-
πὸ μέσα βγαίνουν κάτι γερόντια. Ἦσυχα - ἦσυχα
προχώρησαν, φτιάξανε μιὰ μακριὰ οὐρά, περ-

νοῦσαν ἕνας - ἕνας μπρὸς μου, σκύβαν καὶ μοῦ
φιλοῦσαν τὸ τζάμι. Ἔπειτα, γερμένοι πάνω στὰ
μπαστούνια τους, ἀπομακρύνονταν.

Τὸ κλιμακοστάσιο

Τώρα πιά ἀνέβαινε τὴ σκάλα τρέχοντας, μὲ μεγάλα βήματα, πηδώντας τὰ σκαλοπάτια δυὸ - δυό. Ὁ καιρὸς ποῦ τοῦ ἔμενε ἦταν ἐλάχιστος.

Τὰ πόδια του προσπέρασαν τὸ ἓνα τ' ἄλλο κάθε στιγμή. Τὸ σῶμα του διπλωμένο, ἔγερνε μιὰ δεξιά μιὰ ἀριστερά προσπαθώντας νὰ τὰ φτάσει. Ἡ ἀνάσα του ἔσπρωχνε τὴν κίνηση. Τὸ κεφάλι του, μερικὰ χρόνια πρὸ πίσω, τὴν ἀκολουθοῦσε. Τὰ χέρια του ἦταν σηκωμένα ψηλά, τεντωμένα κατακόρυφα, σὰν δυὸ στεῖλεοί. Τὸ ἓνα τους κρατοῦσε σφιχτὰ ἓναν πέ-

τρινο πέλεκυ. Τὸ ἄλλο ἓνα χάλκινο σπαθί.
Ἡ σκάλα ἐλίσσόταν κυκλικά με τὴν ἴδια ἀκτί-
να καὶ τὴν ἴδια κλίση. Τὰ σκαλοπάτια τῆς ἦταν
ἀπότομα, σφηνοειδῆ, χωρὶς πλατύσκαλα. Ἐνας
ἴσιος τοῖχος τὴν ἔκλεινε ἀπ' τὴν ἔξω μεριά.
Ἀπὸ τῆ μέσα μεριά, τίποτα, τὸ κυλινδρικό
χάος, μιὰ κατακόρυφη στήλη κενοῦ. Τὸ πλάτος
τῆς σκάλας ἀνάμεσα στὸν τοῖχο καὶ τὸ χάος
ἦταν ὅσο ἓνα ξαπλωμένο κορμί.
Τὰ ροῦχα του εἶχαν μουσκέψει καὶ ἔσταζαν. Οἱ
σταγόνες, καρφιά ἀπὸ κρύσταλλο, τρυποῦσαν
πέφτοντας τὰ σκαλοπάτια. Ἡ ἐκπνοή του ποῦ
ἔβγαине με δύναμη, γύριζε πρὸς τὰ πίσω, πυκνή,
τοῦ σκέπαζε τὸ πρόσωπο. Πάνω στὶς κόρες τῶν
ματιῶν του πάγωνε. Οἱ κόρες διαστέλλονταν
ἔτριζαν ρηγματώνονταν. Τὰ σκαλοπάτια τότε
συγχέονταν, ἢ σκάλα ταλαντευόταν, ὁ τοῖχος
πλησίαζε τὸν ἔκλεινε γύρω - γύρω, τὸν ἔσφιγγε.
Ὅμως τὰ πόδια του ἤξεραν πιά τίς ἐποχές καὶ
δὲν σταματοῦσαν. Ἐξακολουθοῦσαν πάντα νὰ
σκαρφαλώνουν. Τὰ βήματά του ἀντηγοῦσαν
πολὺ δυνατά. Ὁ ρυθμὸς τους καθόριζε τὸν
χρόνο. Ὁ χρόνος γινόταν ὄλο καὶ πιὸ γρή-
γορος. Ἡ καρδιά του ἀγωνιζόταν νὰ τὸν

προλάβει.

Η σκάλα έλισσόταν συνεχῶς. Οί κύκλοι της έκλειναν ό ένας πάνω άπ' τόν άλλον, έπαναλαμβάνονταν ίδιοι, μέσα του, τόν μετροῦσαν. Καθένας τους τόν έβρισκε λιγότερο.

Τά σκαλοπάτια πιά δέν τόν πρόφταιναν. Τά πόδια του ποῦ δημιουργοῦσαν τήν κίνηση άμέσως τήν ξεπέρναγαν. Τό σῶμα του έσκιζε στή μέση τά γεγονότα. Τά μάτια του συγκροῦαν τίς εικόνες καί τίς θρυμματίζαν. Οί τύμβοι τους, ένας σέ κάθε σκαλοπάτι, τόν ακολουθοῦσαν.

Ανέβαινε τρέχοντας ὅσο πιό γρήγορα μπορούσε. Μὲ τά χέρια τεντωμένα ψηλά, κρατώντας στοῦ ένα τους μιὰ σιδερένια αἰχμή στοῦ άλλο μιὰ διακήρυξη. Μὲ τά δόντια σφιγμένα, ανάμεσά τους νά σφαδάζει τοὺς τελευταίους σπασμούς του ένα κορμί. Ὁ καιρὸς πιά δέν περίσσευε.

Από τήν έσοχή τοῦ τοίχου, άνεβασμένη στήν κορυφή τῆς μαρμάρινης προτομῆς, τόν κοίταζε, άκίνητη, μιὰ σαύρα.

Οἱ κύκλοι τῆς σκάλας δὲν τέλειωναν. Τὰ μάρμαρινα σκαλοπάτια, κωνικά, φαρδύτερα στοὺς ὤμους στενότερα στὰ πέλματα, ἐνωμένα κόχη μὲ κόχη, τὰ ἴδια πάντα σκαλοπάτια γύρω ἀπ' τὴ στήλη τοῦ κενοῦ, τοὺς συντηροῦσαν. Τὸ σῶμα του εἶχε στεγνώσει καὶ ἔτρεμε. Τὰ τεντωμένα χέρια του πονοῦσαν. Οἱ ἀρθρώσεις τῶν ποδιῶν ἔσφιγγαν. Τὸ ὕψος τῶν σκαλοπατιῶν ἦταν πολὺ.

Τὸ κεφάλι του γύρισε λίγο πρὸς τὰ πάνω καὶ κοίταξε. Ἡ ἐπίκληση ποῦ ἦταν ἔτοιμη, ἦτανε περιττή. Τὸ φίλημα εἶχε κατέβει πάλι καὶ τὸν περίμενε.

Σταμάτησε. Τὰ πόδια του λύγισαν, πέσαν στὰ γόνατα. Τὸ μέτωπό του ἀκούμπησε τὸ μάρμαρο. Τὰ δάκρυά του ἔσταξαν. Ζεστά.

Ο χρόνος πούχε μαγκώσει σ' ἓνα σκαλοπάτι προσπαθοῦσε ἀπεγνωσμένα νὰ ἐλευθερωθεῖ.

Τὰ δάκρυα κύλησαν, φτάσαν στὴν ἄκρη τοῦ σκαλοπατιοῦ, ἔσταξαν στὸ ἐπόμενο, ξανακύλησαν, ἔπεσαν στὸ πιὸ κάτω σκαλοπάτι, πάγωσαν σκλήρυναν, γίναν κομμάτια πέτρας, πέφτανε ἀπὸ σκαλοπάτι σὲ σκαλοπάτι βαριά, τὰ

μάρμαρα πετάγονταν -τὰ κόκαλα ἀπὸ κάτω ἀναπηδοῦσαν- οἱ κόχες τῶν σκαλοπατιῶν ξεκολλοῦσαν οἱ τύμβοι διαλύονταν, τὰ δάκρυα συνέχιζαν νὰ πέφτουν ὅλο καὶ πιὸ γρήγορα ἀπὸ πιὸ ψηλά, οἱ κρότοι τῶν συγκρούσεων πολλαπλασιάζονταν, μεγάλωναν, ἡ σκάλα σὲ μιὰ στιγμή ἔτριξε, ὁ μαγκωμένος χρόνος κοίταξε γύρω του ξεροκατάπιε. Ἐπειτα, σὲ μιὰ στροφή, τὰ δάκρυα χτύπησαν στὸν τοῖχο, πετάχτηκαν ἀπέναντι, πέσαν στὴ στήλη τοῦ κενοῦ, καὶ ἐξαφανιστῆκαν.

Τότε ἐκεῖνος πετάχτηκε ὀρθιος καὶ ἄρχισε πάλι νὰ τρέχει. Μὲ τὴν ἀνάσα νὰ βγαίνει μισή -ἢ ὑπόλοιπη νὰ σφηνώνεται. Μὲ τὰ ροῦχα κοκαλωμένα νὰ σπάζουνε μαζὶ μὲ τὶς ἀγκυλώσεις τῶν ἀρθρώσεων σὲ κάθε σκαλί. Μὲ τὰ χέρια πάντα τεντωμένα κατακόρυφα τὸ ἓνα τους νὰ κρατᾶ ἓνα χάλυβα ὑψηλῆς ἀντοχῆς τὸ ἄλλο τίποτα.

Οἱ τρύπες τῶν πελμάτων ἦταν ἀνοιχτές. Μεσα στ' αὐτιά του οὔρλιαζαν οἱ φωνές. Ἀπὸ τὰ μάτια ταυ πέφταν κομμάτια.

Ανέβαινε τὴ σκάλα τρέχοντας. Μαζὶ μὲ τὸν πανικό. Ὁ καιρὸς εἶχε κλείσει. Ἐτοιμαζόταν.

Η σκάλα γύριζε με έξωφρενική ταχύτητα γύρω ἀπ' τὴ στήλη τοῦ κενοῦ. Τὰ σκαλοπάτια τὸν ξεπερνοῦσαν. Οἱ ἀκμές τους χτύπαγαν τὰ πόδια του πὸν αἰωροῦντο. Τὸ σῶμα του μισόστρεφε ἀπ' τὰ χτυπήματα μιὰ δεξιὰ μιὰ ἀριστερὰ -τὰ κρεμασμένα μπράτσα του δίπλωναν καὶ ξεδίπλωναν. Ψηλὰ οἱ παλάμες του, σφιγμένες γύρω ἀπ' τὸν ἄερα πὸν μετέφεραν, κρατιόντουσαν δυνατά.

Κάθεται σ' ἓνα σκαλοπάτι μὲ τὰ πόδια μαζεμένα, τὰ χέρια τυλιγμένα γύρω στὶς κνήμες, τὸ σαγόνι ἀκουμπημένο στὰ γόνατα. Εἶναι γυμνός. Στὴν κυρτωμένη πλάτη του ἀνεβαίνει ἀργὰ μιὰ ἀράχνη. Τὸ κεφάλι του εἶναι ἀπὸ ἐπίδεσμο. Ἄπὸ τὶς ἄκρες τῶν δαχτύλων του σταζει κρῦο.

Δὲν πονᾷ.

Μπροστά του τὰ σκαλοπάτια κατεβαίνουν καὶ χάνονται στὴ στροφή. Δὲν ἔχουν πιά ὄνομα. Οὔτε ἄλλα χαρακτηριστικά. Τὰ μάρμαρα πὸν

τὰ σκεπάζουν εἶναι γυαλιστερά -τὰ μάρμαρα εἶναι πάντα γυαλιστερά, δὲν συγκρατοῦν τιποτα. Τὸ φῶς ἔρχεται ἀπὸ πάνω, ἢ ἀπὸ κάτω, κατακόρυφα. Ἀνάμεσα στὶς ἐλικώσεις τῆς σκάλας διαχέεται καὶ πῆζει. Στὴν ἐπιφάνεια τοῦ τοίχου ἔχει σταθεροποιηθεῖ. Τὸ πάχος του μὲ τὸν καιρὸ ἀδξάνει. Διακρίνονται ἀπὸ κάτω, πάνω στὴν ἐπιφάνεια τοῦ τοίχου, τ' ἀποτυπώματα μιᾶς παλάμης. Ἡ σκάλα, στὸ ἀπέραντό της ὕψος, εἶναι ἀκίνητη. Ἡσυχάζει. Οὔτε αὐτὴ πονᾷ.

Σὲ κάθε σκαλοπάτι καίει ἓνα κερί.

Τότε ἀρχίζουν νὰ ἀκούγονται τὰ βήματα. Στὴν ἀρχὴ μακρινά, ἀμφίβολα, μιὰ ἀνάμνηση ἢ μιὰ ἰδέα, ἔπειτα σιγὰ - σιγὰ πιὸ καθαρά, εὐδιάκριτα, ἓνα γεγονὸς πὸ ἀποφασίζει καὶ ἀποφασίζεται. Ὁ ρυθμὸς τους εἶναι ἀργός, σταθερός, ὁ ρυθμὸς τῆς ἐπαναλαμβανόμενης μέρας.

Δὲν κουνιέται.

Τὰ βήματα μὲ τὸν καιρὸ πλησιάζουν, ἴσως ἀπέχουν πιά μισὴ στροφή, τὰ σκαλοπάτια τὰ ὑποδέχονται, τὰ κόκαλα τὰ ἐνισχύουν, τὰ μάρ-

μαρα δὲν τὰ γλιστροῦν.

Δὲν κουνιέται.

Τὰ βήματα φτάνουν δίπλα του, σταματοῦν. Κάθονται. Σκουπίζουνε τὸ κρῦο ἀπ' τὰ δάχτυλά του. Τραβοῦν τὰ πέλματα ἀπ' τὸ μάρμαρο τὰ ξεκολλοῦν -στὴν πλάτη του ἡ ἀράχνη ἐξακολουθεῖ νὰ ἀνεβαίνει. Ἀρχίζουν ἔπειτα νὰ τρίβουν μία - μία τὶς ἀρθρώσεις.

Εκεῖνος σηκώνει λίγο τὸ κορμὶ του, λύνει τὰ χέρια ἀπὸ τὶς κνημεις καὶ τ' ἀπλώνει. Τὰ χέρια τεντώνονται ψάχνουν. Τὰ φέρνει δεξιὰ ἀριστερὰ πίσω ἔμπρός, τὰ στρέφει γρήγορα ὀλόγυρα, ψάχνει τὰ σκαλοπάτια τὶς ἀρθρώσεις του τὰ πέλματά του, τὰ ξαναστρέφει, δὲν βρίσκει τιποτα, τὰ κατεβάζει ἀργὰ γύρω πάλι στὶς κνημεις καὶ τὰ ξαναδένει.

Τὰ βήματα πηγαίνουν πίσω του, τοῦ τρίβουν τὴ μέση, ἀνεβαίνουν πρὸς τὰ πλευρά. Ξαφνικά, ἀκουμποῦνε τὴν ἀράχνη. Τότε τραβιοῦνται ἀπότομα, σηκώνονται, κάνουν δυὸ κύκλους γύρω του, ἀγγίζουνε ἀπὸ μακριὰ τὸν ἐπίδεσμο τὸν ψαῦουν τὸν ζουλοῦν, κάνουν ἀκόμα ἕναν κύκλο, ταχτοποιοῦν τὶς ἀνοιχτὲς παλάμες του γυρίζοντάς τες πρὸς τὰ πάνω κι ἀπομα-

κρύνονται. Αργά, σταθερά, με τὸ ρυθμὸ τῆς ἐπαναλαμβανόμενης μέρας. Σὲ λίγο χάνονται σ' ἓναν ὀρίζοντα ἀπὸ ἀτόφιο αἶμα.

Δὲν κουνιέται.

Τίποτα δὲν κουνιέται.

Δὲν πονᾷ.

Τίποτα δὲν πονᾷ.

Οἱ σκελετοὶ, ποὺ εἶχαν γυρίσει στὸ πλάι, εἶναι πάλι ἀνάσκελα, τεντωμένοι. Τὰ μάρμαρα ἐχέ-
μυθα, σκεπάζουν. Ὁ κυλινδρικός τοῖχος, λεῖος
καὶ ἀπαθής, παρακολουθεῖ.

Τὸ πράσινο φῶς ἐξακολουθεῖ νὰ πῆζει. Ὁ μα-
γκωμένος χρόνος εἶναι ἀκίνητος.

Σιγὰ - σιγὰ τὰ χέρια του λύνονται ἀπ' τὰ γό-
νατα, λυγίζουν στοὺς ἀγκῶνες, μαζεύονται,
φθάνουν στοὺς ὦμους οἱ καρποί. Οἱ κνήμες
σφίγγονται στοὺς μηρούς, οἱ μηροὶ στὸ στῆ-
θος. Ὁ ἀχένας διπλώνει τὰ μάτια ἀκουμποῦν
στὰ γόνατα. Οἱ ἐπιδερμίδες κολλοῦν στὶς ἐπα-
φές, οἱ ἐπαφές ἐπεκτείνονται, παντοῦ, τὸ κλιμα-
κοστάσιο ἀρχίζει νὰ ζεσταίνεται, ν' ἀνασαινει,
ἢ ἀρτηρία τοῦ κενοῦ χτυπάει ρυθμικά.

Τότε, μεμιᾶς, οἱ πόρτες τῶν διαμερισμάτων ἀνοίγουν διάπλατες σ' ὀλόκληρο τὸ ὕψος, κι ἔνα πλῆθος κόσμου ἀρχίζει νὰ βγαίνει. Οἱ ἄνθρωποι χωρίζονται, παρατάσσονται σὲ δυὸ σειρές, ἀντιμέτωπες, ἢ μία κολλητὰ στὸν τοῖχο ἢ ἄλ-λη στὴν ἄκρη τῶν σκαλοπατιῶν. Δὲν μιλοῦν.

Σταυρώνουν τὰ χέρια στὸ στήθος καὶ περιμένουν.

Τὸ φῶς συγκεντρώνεται σὲ κωνικὴ δέσμη. Ἡ κωνικὴ δέσμη πέφτει λοξὰ ἐπάνω του και τὸν φωτίζει. Καὶ ἰδοὺ φωνὴ λέγουσα

- Πῶς ὀνομάζεσαι.

Εκεῖνος ἀναγνωρίζει τὴ φωνή, σηκώνει τὸ κεφάλι, ἀπαντάει

- Δὲν ξέρω.

- Ποῦ κατοικεῖς.

- Σ' ἓνα κλιμακοστάσιο.

- Πόσων ἐτῶν εἶσαι.

- Πολλῶν.

Ἡ φωνὴ σταματᾷ. Οἱ ἐκ δεξιῶν καὶ οἱ ἐξ εὐωνύμων μὲ τὰ χέρια πάντα σταυρωμένα περιμένουν. Ἡ φωνὴ παίρνει μιὰ βαθιὰ ἀνάσα κι ἀρχίζει πάλι τὶς ἐρωτήσεις, σὲ μαλακότερο τόνο, γιὰ δεύτερη φορά. Τὴν τρίτη φορά παρακαλεῖ. Τὴν τέταρτη εἶναι πολὺ βραχνή,

κομπιάζει. Σὲ μιὰ στιγμή ἕνας λυγμὸς τὴν πνίγει, προσπαθεῖ νὰ προχωρήσει δὲν μπορεῖ, μαζεύει τότε γρήγορα τὴν κωνική της δέσμη κι ἐξαφανίζεται. Πάνω στὴν πλάτη του ἡ ἀράχνη ἐξακολουθεῖ ἀργὰ νὰ ἀνεβαίνει. Πίσω της σέρνει ἕναν συρμάτινο ἴστό.

Τότε κάποιος ἀπ' τὶς σειρὲς ἔρχεται, στέκεται πίσω του, σηκώνει τὸ πόδι, ἀκουμπάει τὴν πατούσα στὸ κεφάλι ἀπὸ ἐπίδεσμο καὶ μὲ μιὰ ἀπότομη κίνηση τὸ σπρώχνει. Τὸ κεφάλι ἀποχωρίζεται, πέφτει μπροστά, κι ἀρχίζει -ἀνάμεσα στὶς δυὸ σειρὲς τῶν ἀνθρώπων- κυλώντας ἀπὸ σκαλοπάτι σὲ σκαλοπάτι νὰ κατεβαίνει.

Οἱ ἄνθρωποι λύνουν τὰ χέρια, διαλύουν τὶς σειρὲς, μαζεύονται στὶς πόρτες καὶ βγαίνουν. Οἱ πόρτες κλείνουν πίσω τους καὶ δὲν ξανανοίγουν ποτὲ πιά.

Τὸ κεφάλι κυλᾷ μαλακά. Ὁ ἐπίδεσμος ξετυλίγεται πάνω στὰ μάρμαρα -ἡ ἄλλη ἄκρη του ἔχει μείνει στὸν λαιμό. Τὸ αἷμα ἀπορροφᾶται σ' ὅλο τὸ μῆκος του -εἶναι τὸ ἴδιο- κυκλοφορεῖ.

Τὸ φῶς, τώρα πιά λευκό, δὲν πῆζει. Ἡ ἐπιφά-

νια τοῦ τοίχου εἶναι προσιτή. Τ' ἀποτυπώματα μέσα σὲ μιὰ κορνίζα.

Τὸ γυμνό του σῶμα ἤρεμεῖ. Δὲν πονᾷ. Δίπλα στὰ πόδια του στοιβάζονται ὁ πέτρινος πέλεκυς τὸ χάλκινο σπαθὶ οἱ χάλυβες ἡ ἀράχνη. Κι ὁ χρόνος ξεμαγκωμένος, στρογγυλός, χωρὶς ἐλατήριο. Μπορεῖς νὰ τὸν γυρίσεις ὅπου θέλεις.

Πράγματι δὲν πονᾷ. Τὰ χέρια του διπλωμένα σφίγγουν πάνω στὸ στήθος του τὸ κλιμακοστάσιο μὲ στοργή.

Παλινδρομή

Σηκώθηκε ἀπὸ τὴ μιὰ καρέκλα καὶ κάθισε στὴν ἀπέναντι. Ἔβαλε τὶς παλάμες στὶς μασχάλες τὶς ζέστανε, ἔπειτα τὶς ἔβαλε στὰ γόνατα. Κοίταξε τὶς μύτες τῶν παπουτσιῶν του, τὸ πάτωμα, τὸ ταβάνι. Ἦταν ὅλα στίλβωμένα.

Σηκώθηκε ἀπ' τὴν καρέκλα καὶ κάθισε σ' ἓνα σκαμνί. Ὁ ἀναμμένος γλόμπος κρεμόταν πά-

νω ἀπ' τὸ κεφάλι του. «Βῆξε». Ἔβηξε. «Ἀνάπνευσε». Ἀνάπνεε. «Λέγε»...

Τὸ ἐκκρεμὲς τοῦ τοίχου χτύπησε, οἱ σφαῖρες του ἐξοστρακίστηκαν στὶς στιλβωμένες ἐπιφάνειες τοῦ δωματίου πολλές φορές -οἱ ἐπιφάνειες ἔμειναν ἄθικτες- ἔπειτα ἔπεσαν στὸ πάτωμα, κρύες. Τὰ λεπτὰ τεντωμένα σύρματα ποὺ ἄφηναν πίσω τους ἀλληλοδιασταυρώθηκαν, σχηματίζοντας ἀνάμεσα στοὺς τοίχους τὸ ταβάνι καὶ τὸ πάτωμα ἓνα ἀτσάλινο πλέγμα.

Σηκώθηκε κι ἄρχισε νὰ περπατᾷ, πάνω - κάτω, μετρώντας μὲ βήματα τὸ μῆκος τοῦ δωματίου. Εβγαίνει πάλι τὸ ἴδιο. Στάθηκε, πῆρε ἀνάσα, ἄνοιξε ἔφαγε μιὰ μπουκιά ψωμί, μετὰ ἄρχισε πάλι νὰ μετρᾷ. Στεκότανε στὸν ἓναν τοῖχο μὲ τὴν πλάτη καὶ τὰ τακούνια κολλημένα πάνω του, ξεκινοῦσε ἔφτανε στὸν ἀπέναντι ἔκανε μεταβολὴ καὶ ξανάρχιζε πρὸς τὰ πίσω. Ἄλλοτε πήγαινε κατευθεῖαν μπροστά, ἀργά, εὐθυτενής, ἄλλοτε σὲ κύκλο γρήγορα, ἄλλοτε τρέχοντας ζίκ - ζάκ, ἔφτανε σ' ἓνα ἔπιπλο κρυβόταν πίσω του, ἔβγαζε τὸ κεφάλι προσεκτικὰ κοίταζε, κι ἔτρεχε καὶ κρυβόταν στὸ ἄλλο. Τὸ μῆκος τοῦ δωματίου ἐξακολουθοῦσε κάθε φορὰ νὰ βγαίνει

τὸ ἴδιο.

Σταμάτησε μπροστὰ στὸν ἕναν τοῖχο, μὲ τὰ χέρια ἀνοιχτά καὶ τὶς παλάμες κολλημένες πάνω του.

– Βήματα ἔξ, εἶπε.

– Βήματα ἔξ, εἶπε ὁ τοῖχος.

– Τὸ πάτωμα στὴ μέση τρίζει, εἶπε.

– Τὸ πάτωμα στὴ μέση τρίζει, εἶπε ὁ τοῖχος.

– Ὁ τοῖχος εἶναι κρύος, εἶπε.

– Ὁ τοῖχος εἶναι κρύος, εἶπε ὁ τοῖχος.

Τὰ πόδια του ἔτρεμαν, τὸ στήθος του ἀνεβοκατέβαινε γρήγορα. Μπροστὰ του, πάνω στὸ σοβά, ἢ σκιά κρεμόταν ἀπ' τὶς παλάμες του. Αὐτὴ δὲν σάλευε. Εἶχε ἀπὸ καιρὸ ἐκπνεύσει. Ἐπειτα εἶχε ἀποκαθλωθεῖ καὶ εἶχε ταφεῖ. Ἐπειτα εἶχε γίνει πάλι σκιά, πὺν κρεμόταν, ἢ πὺν σερνόταν.

Περίμενε. Ἀνάμεσα στὰ δάχτυλά του μαζευόταν πάχνη. Ἡ πάχνη σιγὰ - σιγὰ πάγωνε. Οἱ παλάμες βυθίζονταν στὸ σοβά, ἐνσωματώνονταν. Καὶ τ' ἀνοιχτά του χέρια καὶ τὸ σῶμα του μαζί. Γύρω, πάνω στὸν τοῖχο, ἕνα - ἕνα ἐντυπώνονταν τὰ γράμματα πὺν ἱστοροῦσαν τὸ ἐπεισόδιο. Ὁ ποταμός, εἶχε ἤδη ἀρχίσει νὰ φέ-

ρνει, ἀπὸ μακριά, τὴν ἄμμο τῶν αἰῶνων.

Τότε ἓνα ἀνεπαίσθητο σφύριγμα ἀκούστηκε καὶ τὸ στιλέτο τοῦ καρφώθηκε στὴν πλάτη. Συσπίαστηκε, ταλαντεύτηκε, τὸ κεφάλι του ἔγειρε στὸ πλάι, τὰ πόδια του ἄρχισαν νὰ λυγίζουν, τὸ σῶμα του νὰ γλιστρᾷ, νὰ κρεμιέται ἀπ' τὶς παλάμες τῆς σκιᾶς. Ξαφνικὰ ὅμως συνῆλθε ἀνορθώθηκε, τράβηξε μὲ δύναμη τὰ χέρια ἀπὸ τὸν τοῖχο, τὰ ξεκόλλησε -ἡ σκιά σωριάστηκε μιὰ χούφτα σκόνη στὸ πάτωμα- γύρισε ἀπὸ τομα πίσω καὶ κοίταξε τὴ φωτογραφία του ποὺ κρεμόταν ἀπέναντι, αὐστηρά, στὰ μάτια.

– Ποιὸς τόκανε αὐτό, εἶπε.

Ἐπιασε τὸ στιλέτο τὸ τράβηξε τὸ πέταξε μακριά. Ἦεσθησε τὸ φῶς, προχώρησε, ἔφτασε πίσω ἀπ' τὴν πόρτα καὶ ἔπεσε μπρούμυτα στο πάτωμα. Μπροστά του ἡ χαραμάδα φωτιζόταν ἀπὸ τὸ διάδρομο ἔντονα.

Ἐβγαλε ἀπ' τὴν τσέπη του τὸ γράμμα καὶ το-ριξε. Ἦεπειτα ἔριξε τὸ σχεδιάγραμμα καὶ τὸ κλειδί. Ἦεπειτα ἔμεινε ἀκίνητος στοὺς ἀγκῶνες. Κοίταξε. Πάνω στὸ ἀνασηκωμένο στῆθος του ἡ χαραμάδα προβαλλόταν μιὰ ὀριζόντια γραμμὴ. Ξαφνικὰ ἀκούστηκαν βήματα στὸν διάδρομο

καὶ μιὰ σκιά φάνηκε νὰ προχωρεῖ ἄργα ἀπὸ τὴ μιὰν ἄκρη τῆς χαραμάδας στὴν ἄλλη. Γρήγορα - γρήγορα ἔπεσε πάλι κατάχαμα γύρισε το κεφάλι στὸ πλάι κι ἀκούμπησε τὸ μάγουλό του στὸ πάτωμα. Τὸ φῶς τῆς χαραμάδας ἔπε-σε πάνω στὸ μάτι του τὸ τύφλωσε. Ἀνακάθισε. Ἐλυσε τὸν ἐπίδεσμο τὸν κουβάριασε τὸν ἔχωσε στὸ τυφλωμένο του μάτι. Ἔπειτα ξανάπεσε στοὺς ἀγκῶνες.

Μιὰ ἄλλη σκιά φάνηκε. Ἔκανε πάλι νὰ ξαπλώσει ἀλλὰ συγκρατήθηκε. Ἔβαλε μόνο τὸ δάχτυλο στὸ πάτωμα, πάνω της, καὶ τὴν ἀκολουθοῦσε. Τὴν ἐπόμενη σκιά προσπάθησε νὰ τὴν πιάσει στὶς χουφτές. Τὴν ἄλλη τὴν μετέφερε στὴν ἀνοιχτὴ παλάμη του, σήκωσε μετὰ τὴν παλάμη καὶ τὴν μύρισε. Ἔπειτα οἱ σκιές ἄρχισαν νὰ περνοῦν πολὺ βιαστικά, νὰ τρέχουν. Δὲν προλάβαινε νὰ τὶς ἀκουμπήσει. Μονάχα τὶς κοίταζε. Ἔπειτα κι αὐτὲς σταμάτησαν, ἐντελῶς.

Περίμενε.

Τὸ ρολοῖ χτυποῦσε κάθε τόσο. Καινούργια πλέγματα τεντωμένων συρμάτων σχηματίζο-

νταν στὸ δωμάτιο. Οἱ σφαῖρες συγκεντρώνονταν στὸ πάτωμα. Ἦταν ὅλες τους δαγκωμένες. Ἡ χαραμάδα ἐξακολουθοῦσε νὰ παραμένει ἀκέραιη χωρὶς διακοπή. Κι ἡ προβολή της πάνω στὸ στῆθος του ἐπίσης.

Καὶ τότε ἀκούστηκαν πάλι βήματα. Σὲ λίγο φάνηκαν δυὸ σκιές ἢ μία στὴν ἀριστερὴ κι ἡ ἄλλη στὴ δεξιὰ ἄκρη τῆς χαραμάδας. Οἱ δυὸ σκιές ἄρχισαν νὰ προχωροῦν πρὸς τὸ κέντρο. Τὸ αἷμα του χύθηκε στοὺς κροτάφους μὲ ὄρμη, τοὺς φούσκωσε -τὸ ἀφυδατωμένο δέρμα σκίστηκε στὴ μέση- τὰ χεῖλη του ἄνοιξαν διάπλατα φάνηκαν δυὸ μεγάλοι κυνόδοντες σκεπασμένοι μὲ τερηδόνα, τὸ φουσκωμένο στῆθος του ἄδειασε ἀπότομα, ἡ πέτρα ξεσφηνώθηκε ἀπ' τὸ λαιμό του κι ἔπεσε στὰ σανίδια. Ἄρπαξε γρήγορα μιὰ ἄκρη σύρματος ποὺ κρεμόταν, τὴ γύρισε ἀγκίστρι στὴν ἄκρη, τὴν πέρασε στὴ χαραμάδα καὶ ἄρχισε νὰ τὸ κουνᾷ. Κάθε τόσο τὴν τράβαγε μέσα. Οἱ δυὸ σκιές πλησίασαν, μετὰ ἀκούμπησαν. Ἐκεῖνος ἐξακολουθοῦσε νὰ κουνᾷ μέσα - ἔξω τὸ σύρμα. Οἱ σκιές ἔμειναν λίγο ἐνωμένες, ἔπειτα ἀποσύρθηκαν μαζί, πρὸς τὴν ἴδια μεριά τῆς πόρτας. Ἡ μία πήγαινε μπροστά.

Ἡ ἄλλη -τοῦ μαχαιρωμένου- σερνό-ταν πίσω.
Πέταξε μακριὰ τὸ σύρμα πὸν εἶχε σκουριάσει.
Πῆρε ἓνα μπουκάλι ἔβαλε μέσα τὸ χνῶτο του,
σφράγισε τὸ μπουκάλι καὶ τόριξε στὴ χαραμά-
δα. Χάραξε στὸν τοῖχο ἀκόμα μιὰ μικρὴ κατά-
κόρυφη γραμμὴ, ἔπειτα μιὰ πλάγια πὸν τὶς ἔ-
νωσε ὅλες. Σηκώθηκε. Μὲ κόπο. Ἐναψε τὸ
φῶς. Πάνω στὸ στηῖθος του ἡ χαραμάδα ἔχασκε
μιὰ ὀριζόντια ἀνοιχτὴ πληγὴ.

Τὸ ρολοὶ τώρα χτυποῦσε ἀσταμάτητα. Οἱ σφαῖ-
ρες -πὸν ἦταν ὅλες δαγκωμένες- δὲν κρύωναν,
δὲν ἔπεφταν, ἀλλὰ ἐξακολουθοῦσαν νὰ χτυποῦν
διαδοχικὰ στὶς ἐπιφάνειες καὶ ν' ἀνακλῶνται.
Τὰ τετνωμένα σύρματα πίσω τους πύκνωναν,
τὸ πλέγμα γέμιζε σιγὰ - σιγὰ ὅλο τὸν χῶρο,
ἔδενε τ' ἀντικείμενα ἀπ' ὅλες τὶς μεριές, τ'
ἀκίνητοποιοῦσε. Στὶς ἐκπυρσοκροτήσεις τὰ
τετνωμένα σύρματα πάλλονταν, βγάζοντας ἤ-
χους διάφορους τὸ καθένα, στριγγιούς.
Προχώρησε, παραπατώντας, κουτσαίνοντας. Τὸ
ἓνα μαρμάρينو πόδι του ἦταν ἀκέραιο, τὸ ἄλλο,
ἀπὸ τὸ γόνατο καὶ κάτω στηριζόταν σὲ μιὰ σι-
δερόβεργα. Ἐλλα κομμάτια μάρμαρο τοῦ ἔλει-

παν ἀπ' τὸ κεφάλι τὸν ὦμο τὴν ὠμοπλάτη.
Τὸ πλέγμα πύκνωνε, αὐτὸς περνοῦσε ἀνάμεσα,
τὰ σύρματα σερνόντουσαν πάνω στὸ μάρμαρο
οἱ τριγμοὶ προστίθονταν στὶς ἐκπυρσοκροτή-
σεις καὶ τοὺς στριγγιοὺς ἤχους. Ἐνα σύρμα τοῦ
ξεκόλλησε τὸν βραχίοντα, ἓνα ἄλλο τὸ κεφάλι.
Ὁ βραχίονας ἔμεινε κρεμασμένος. Τὸ κεφάλι
-ποῦ ἦταν πιὸ βαρὺ- ταλαντεύτηκε δυὸ τρεῖς
φορές, πετάχτηκε πιὸ κάτω ξαναταλαντεύτηκε,
μετὰ ἔπεσε στὸ πάτωμα καὶ βούλιαξε, πολὺ
βαθιά, μέσα στὶς σφαῖρες.
Κάποτε ἔφτασε ἀπέναντι, ἄνοιξε τὴν πόρτα καὶ
μπῆκε στὸ σαλόνι. Τὸν ὑποδέχτηκαν μὲ γέλια
καὶ φωνές. Ἄντρες γυναῖκες, συγκεντρώθηκαν
γύρω του.
– Τὶ ἔγινες τόση ὥρα βρὲ ἀδερφέ; Καὶ ξανα-
τσούγκρισαν τὰ ποτήρια.

ΕΚΔΟΧΗ ΙΙ

Ὁ ἠθοποιός

Αμέσως μόλις ὁ ἠθοποιὸς εἶπε τὴν τελευταία λέξη, ὁ βοηθὸς τῆς σκηνῆς ἀπὸ μέσα πάτησε τὸ κουμπί, καὶ ἡ βαριὰ βελούδινη αὐλαία ἔπεσε. Τώρα, γιὰ νὰ εἴμαστε συνεπεῖς, ἡ τελευταία λέξη δὲν ἦταν ἀκριβῶς λέξη ἀλλὰ κάτι σὰν ὦχ ἢ ἄχ ἢ χά ἢ χά... χα... χα.. κλπ. Ὅμως αὐτὸ δὲν ἔχει πολὺ σημασία. Ἔτσι ἤθελε ὁ συγγραφέας, ἔτσι ἔγραφε τὸ κείμενο, ἔτσι εἶχε συμφωνήσει κι ὁ σκηνοθέτης: Ὁ μακρὸς μονόλογος -πὺ στὴν πραγματικότητα πάλι δὲν ἦταν μονόλογος ἀλλὰ μιὰ σειρά μορφασμῶν καὶ ἀνεπαίσθητων κινήσεων τοῦ πρωταγωνιστοῦ μ' ἐλάχιστα λόγια ἀνάμεσα, λόγια ὅπως «ἐδῶ», «ἐκεῖ», «τώρα», «μετά», «διψῶ κανάγιες...» καὶ τὰ γνωστὰ- ὁ μονόλογος λοιπὸν αὐτὸς πὺ ἔκλεινε τὴν τελευταία πράξη, νὰ καταλήγει σ' αὐτὸ τὸ ὦχ ἢ ἄχ ἢ χά ἢ χά... χα... χα... καὶ ἀμέσως ἡ αὐλαία

νά πέφτει. Μάλιστα, επέμενε ὁ σκηνοθέτης, ἡ αὐλαία νά ἔχει ἤδη ξεκινήσει πρὶν ἀκόμη εἰπωθεῖ τὸ ὦχ ἢ ἄχ ἢ χά ἢ χά... χα... χα..., ἔτσι πού νά τὸ βρεῖ στὴ μέση, νά τὸ πάρει, καὶ νά πέσουν καὶ τὰ δυὸ μαζί. Ἐδῶ βέβαια ἔγινε μιὰ διαμάχη, ὁ συγγραφέας ἔλεγε πὼς ἡ αὐλαία τοῦ ἔκοβε τὸν ἦχο πού ἔπρεπε νά εἶναι δυνατὸς καὶ καθαρὸς, ὁ σκηνοθέτης ἔλεγε πὼς ἡ αὐλαία ἔτσι πυκνὴ καὶ βαριὰ ὅπως θὰ ἔπεφτε ἔπαιρνε μεγαλύτερη σημασία ἀπὸ τὸν ἦχο, ὁ συγγραφέας επέμενε, ἀλλὰ στὸ τέλος μιὰ καὶ ὁ σκηνοθέτης καὶ ὁ συγγραφέας ἦταν τὸ ἴδιο πρόσωπο, ἡ διαμάχη ξεπεράστηκε μὲ μιὰ συμβουλὴ στὸν ἠθοποιὸ νά πεῖ αὐτὸ τὸ ὦχ ἢ ἄχ ἢ χά ἢ χά... χα... χα... πιὸ δυνατά.

Τὸ εἶπε λοιπὸν ὁ ἠθοποιὸς ἀρκετὰ δυνατὰ -ἔτσι πού ἀκούστηκε στὰ πέρατα τῶν αἰώνων- καὶ ἡ βαριὰ αὐλαία ἔπεσε. Αὐτὸ πού ἀκολούθησε δὲν περιγράφεται. Ἕνας σωστὸς πανζουρλισμὸς μοναδικὸς στὴν ἱστορία τῶν παρόμοιων θεάτρων ὅλων τῶν ἐποχῶν. Τί ρωμαϊκὰ ἵπποδρόμια, τί ἀπελευθέρωση τοῦ Παρισιοῦ κι ἐπιτυχία ἐκρήξεως στὴ Χιροσίμα, τί ἐπιστροφή

τῶν νικηφόρων σφαγέων ἀπὸ τὰ διάφορα μέτωπα. Ἐδῶ ὀλόκληρο τὸ οἰκοδόμημα -τὸ θαυμάσιο αὐτὸ οἰκοδόμημα- κουνήθηκε ἀπ' τὰ θεμέλια σὰ νάχε γίνει πραγματικὸς σεισμός. Λένε πὼς σπάσανε οἱ πολυέλαιοι καὶ σχίστηκαν οἱ τοῖχοι καὶ τὸ ταβάνι. Αὐτὰ ἴσως νὰ εἶναι ὑπερβολές, πάντως εἶναι γεγονὸς ὅτι οὔτε ἓνας θεατῆς δὲν ἔμεινε ἀδιάφορος ἢ ἀμέτοχος. Ὅρθιοι ὄλοι, ἄλλοι ἐπάνω στὰ καθίσματα, ἄλλοι σκαρφαλωμένοι στὶς κολόνες, ἄλλοι στοὺς ὧμους τῶν ταξιθετῶν καὶ τῶν ἀστυφυλάκων -ποὺ ἔτρεμαν- ζητωκραύγαζαν, σφύριζαν, μούτζωναν, χειροκροτοῦσαν. Ὡς καὶ οἱ ἐπίσημοι τῶν πρώτων σειρῶν - Ὑπουργοὶ Στρατηγοὶ κλπ.- πήρανε μέρος. Βέβαια αὐτοὶ δὲν σηκώθηκαν ἀπ' τὶς θέσεις τους γιατί, ὡς γνωστόν, τὰ κοντὰ καὶ ἀδύνατα πόδια τους, ποὺ κρεμόντουσαν ἀπ' τὰ καθίσματα, δὲν μποροῦν πιά νὰ τοὺς κρατήσουν, οὔτε χειροκροτοῦσαν ἀφοῦ τὰ φαρδιά καὶ προτεταμένα ἥρωικά τους στήθη, ποὺ εἶναι γεμάτα ὀνόματα ἐκλογικῶν πόλεων καὶ ἐνδόξων μαχῶν, δὲν ἐπιτρέπουν στὰ χέρια τους -κοντὰ καὶ ἀδύνατα ἐπίσης- νὰ συναντηθοῦν. Πάντως φώναζαν μὲ ὄλη τους τὴ δύναμη «Μπράβο...

μπράβο... στην ἀγχόνη... στην ἀγχόνη...» και
κουνοῦσαν τὰ κοντά τους χέρια και τὰ κοντά
τους πόδια πέρα - δῶθε.

Ἀλλὰ ἀκόμη και οἱ κριτικοὶ ποὺ σύσσωμοι ἦ-
ταν ἀνέκαθεν κεκηρυγμένοι κατὰ τῆς μοντέρ-
νας τέχνης και εἶχαν ἔρθει ἀπλῶς γιὰ νὰ μπο-
ροῦν αὐριο ἀπὸ πρῶτο χέρι νὰ τὴν ξανακαταγ-
γείλουν και νὰ ζητήσουν ἐπίσημα ἀπὸ τὸν Ὑ-
πατο νὰ καταργηθεῖ, ἀκόμα κι αὐτοί, θέλεις ἀπὸ
τὸ φόβο τοῦ ὄχλου ποὺ τοὺς κοίταζε με ὄλο-
στρόγγυλο μαῦρο μάτι, θέλεις γιὰτὶ σκέφτηκαν
πὼς στὸ κάτω - κάτω δὲν χάνανε και τίποτε νὰ
τάχουνε καλὰ μ' αὐτὲς τὶς ἐξῆλλες θεωρίες,
φτάνει αὐτὴ ἡ λετσαρία ποὺ τὶς ἀκολουθεῖ κι
ἐκστασιάζεται, νὰ πάει λίγο νὰ πλυθεῖ -στον
ἴδιο ποταμὸ αἵματος ποὺ εἶχαν πλυθεῖ κι αὐτοί-
και νάρθει μετὰ νὰ συζητήσουμε, ἀλλὰ βάσει
τῶν αἰώνιων ἀρχῶν τῆς τέχνης τῆς ἠθικῆς και
τῆς λογικῆς και ὄχι ἔτσι γιὰτὶ... ἐκεῖνος εἶπε,
θέλεις ἀκόμη γιὰτὶ πράγματι συγκινήθηκαν ἀπὸ
αὐτὸ τὸ ὦχ ἢ ἄχ ἢ χά ἢ χὰ...χα...χα... ποὺ ἦταν
σὲ πολὺ κατάλληλη στιγμή και πολὺ καλὰ
εἰπωμένο, κι αὐτοὶ λοιπόν, ἄφησαν κάτω τὶς
στεφανωμένες προτομὲς ποὺ κράταγαν, πῆρνε

τὸ κεφάλι τοῦ ἠθοποιοῦ, τὸ κάρφωσαν στὴν ἄκρη τῶν κονταριῶν, σήκωσαν τὰ κοντάρια ψηλά καὶ τὰ κουνούσαν. Οἱ κυρίες καὶ δεσποινίδες ποὺ βλέπαν τὸ κεφάλι πάνω στὰ κοντάρια, τοῦ παίζανε τὰ δάχτυλα φωνάζοντας χού-χου, χού-χου.

Ὁμως ἐκεῖνοι ποὺ πρωτοστατοῦσαν σ' ὅλη τὴν αἴθουσα ἦταν οἱ θεατὲς τοῦ ἐξώστη. Μ' αὐτοὺς μάλιστα εἶχε προηγηθεῖ καὶ τὸ ἐξῆς ἐπεισόδιο. Πολὺ πρὶν πέση ἡ αὐλαία, πρὶν ἀκόμη φτάσουμε στὴν ἔσχατη πράξη καὶ τὴν ἔσχατη κραυγή, μερικοί, σηκώθηκαν ξαφνικὰ ὄρθιοι κι ἄρχισαν δυνατὰ νὰ ἀναλύουν καὶ νὰ ἐξηγοῦν τὸ ἔργο. Οἱ διπλανοὶ τους τοὺς τράβηξαν ἀπ' τὸ σακάκι, οἱ θεατὲς τῆς πλατείας γύρισαν κι εἶπαν «σστ, ντροπή», ὅμως αὐτοὶ ποῦ νὰ σταματήσουν. Ὁ σκηνοθέτης ποὺ παρακολουθοῦσε ἀπὸ τὴν τρύπα τοῦ τοίχου φοβήθηκε ὅτι θὰ τοῦ χαλάσουν τὴν παράσταση. Ἔδωσε λοιπὸν ἐντολὴ στοὺς ταξιθέτες, οἱ ταξιθέτες τρέξαν πρὸς τὸ μέρος τους, τοὺς εἶπαν κάτι ἐμπιστευτικά (διαδίδεται ὅτι αὐτοὶ ἦταν κλάκα κι ὁ σκηνοθέτης τοὺς παράγγελνε πὼς δὲν θὰ τοὺς ἔδινε τὴν μεταθανάτια ἀμοιβή, ἀλλὰ προφανῶς

πρόκειται περί συκοφαντίας), τοὺς εἶπε λοιπὸν κάτι καὶ ἀμέσως ἐκεῖνοι ἠρέμησαν. Ἦ, λοιπὸν τώρα ὅλοι αὐτοὶ ἦταν ἀσυγκράτητοι. Χόρευαν, χειρονομοῦσαν, οὐρλιαζαν, ἔπειτα ξεσηκώνον-
τας καὶ τοὺς ὑπόλοιπους τοῦ ἐξώστη, προχώ-
ρησαν μπροστά, φτάσανε στὸ πεζούλι καὶ πέ-
φταν ἓνας - ἓνας κάτω στὰ θηρία.

Εντωμεταξὺ πίσω ἀπὸ τὴν αὐλαία ὁ ἠθοποιός,
ἀκίνητος στὴν τελευταία στάση τοῦ ἔργου, ἄ-
κουγε σὰν χαζός. Τόση ἐπιτυχία δὲν μπορούσε
ποτὲ νὰ τὴν φανταστεῖ. Βέβαια εἶχε ἀγωνιστεῖ
σκληρὰ γι' αὐτὸ τὸ ρόλο -ἀπὸ παιδί. Εἶχε θυ-
σιάσει ὅλη του τὴ ζωὴ -καὶ ὄχι μόνο τὴ δική
του. Μελέτη, ἀποστήθιση, ὑποκριτική, ἀσκή-
σεις ὀρθοφωνίας, ἀσκήσεις ἀπαθείας, ἀσκήσεις
ἀναλγησίας, καὶ πάνω ἀπ' ὅλα ὠράριο χρονο-
μετρικὰ ρυθμισμένο, μὲ τὸ κάθε τι -καὶ τὸ φαῖ
καὶ τὸν ὕπνο καὶ τοὺς ἀφορισμούς- στὴ θέση
του καὶ στὴν ὥρα του. Φυσικὰ δὲν γίνεται λό-
γος γι' ἀδυναμίες, ὅπως π.χ. τὸ κρασί ἢ τὸ
φουμάρισμα ἢ ἀκόμη καὶ οἱ γυναῖκες -καὶ ὄχι
γιατὶ ἦταν ἀναφρόδιτος ὅπως εἶπαν οἱ ἐχθροί.
Ὁμως αὐτὰ τάχα ἦταν ἀρκετά; Μήπως πρὶν
ἀπ' αὐτὸν τόσοι καὶ τόσοι καλοὶ ἠθοποιοὶ -κι

ἴσως καλύτεροι- δὲν εἶχαν σ' αὐτὸ τὸ ἴδιο ἔργο οὐσιαστικά ἀποτύχει; Λέμε «οὐσιαστικά», γιατί στὴν ἀρχὴ μπορεῖ νὰ παρουσίασαν κάποια κίνηση εἰσιτηρίων καὶ ἀποκεφαλισμῶν, ὅμως ἐντέλει αὐτὰ μείνανε μέσα σ' ἓναν κύκλο ἰντελιγκέντσιας, δὲν συγκινήσανε τὰ πλήθη, δὲν γίναν ὑστερίες, γενοκτονίες, λαϊκὰ τραγούδια, λιτανεῖες, σφαγές, Βέβαια οἱ ἄλλοι δὲν εἶχαν πεῖ αὐτὸ τὸ ὦχ ἢ ἄχ, πού εἶναι τόσο ἀνθρώπινο καὶ ἰδίως αὐτὸ τὸ χά... χα... χα... πού εἶναι τόσο θεϊκό. Προτίμησαν νὰ τελειώσουν οἱ πιὸ ἀπληροφόρητοι μ' ἓνα φτύσιμο κι οἱ πιὸ πονηρεμένοι μὲ μιὰ σιωπὴ. Ἄλλα κι αὐτὸ δὲν ἦταν ἀρκετό. Γιατὶ τελικὰ τὸ κοινὸ εἶναι ἀστάθμητο κι ἀψυχολόγητο. Δὲν ξέρεις ἀπὸ ποῦ νὰ τὸ πιάσεις: ἀπὸ τὸ χέρι ἀπ' τὸ γιακὰ ἢ ἀπ' τὸ βρόχο. Καὶ πότε νὰ τὸ πιάσεις: ὅταν εἶναι νηστικὸ ἢ ὅταν ρεύεται, ὅταν πηγαίνει γιὰ τὸ φόνο ἢ ὅταν ἔρχεται ἀπ' τὸ φόνο, ὅταν μπαίνει στὰ κρεματόρια ἢ ὅταν βγαίνει ἀπ' τὰ κρεματόρια. Δὲν ξέρεις τίποτα. Ὅλα τ' ἀποφασίζει μιὰ στιγμή. Φαίνεται λοιπὸν πὼς αὕτὴ ἡ στιγμή τὴν ἀτάθησε κατάλληλη. Ο ἠθοποιὸς ἔκανε ἓνα νεῦμα, ἀμέσως τρέξαν

καὶ τὸν ἐλευθερώσανε ἀπὸ τὴν τελευταία στα-
ση τοῦ ἔργου, τοῦ δῶσαν κάτι, τόριξε ἐπάνω
στο γυμνό του σῶμα καὶ προχώρησε ὑπερήφα-
να πρὸς στὴν αὐλαία. Στὴν αἴθουσα, τὸ ὄνομά
του τώρα ἀντηχοῦσε σὲ χρόνο 3/4 μαζί μὲ τὰ
χτυπήματα τῶν καθισμάτων καὶ τῶν σπαθιῶν.
Πάει καὶ ἡ κούρασή του, πᾶνε καὶ οἱ μερικὲς
ἀντιρρήσεις του γιὰ τὸ κείμενο καὶ τὸ σκηنيκὸ,
πᾶνε καὶ τὰ διλήμματα Ἰσαάκ ἢ Ἰφιγένεια,
Παῦλος ἢ Σαῦλος, «στὸν καιρόν» ἢ «Πῦρ»,
πάει ἀκόμη κι ἐκεῖνος ὁ φόβος ποὺ τὸν ἔπιασε
στὴ μέση τῆς παραστάσεως ὅταν εἶδε τὸ κοινὸ
νὰ χασμουριέται, νὰ ξεκουμπώνει τὰ γιλέκα καὶ
τὰ πουκάμισα καὶ νὰ ξύνει τὶς μασχάλες καὶ τὶς
πληγές, τότε ποὺ γύρισε τρέμοντας στὸν σκη-
νοθέτη κι ἐκεῖνος ἔδωσε ἐντολὴ νὰ τρομπάρουν
στὴν αἴθουσα ἄρωμα καὶ νὰ χαμηλώσουν τὸ
καλοριφέρ. Ὅλα αὐτὰ τώρα εἶχαν ξεχαστεῖ.
Πίσω ἀπ' τὴν αὐλαία ὠρύονταν τὰ ζητω-
κραυγᾶσματα, οἱ στρακαστροῦκες, οἱ οἰμωγές.
Ὁ κόσμος τὸν ζητοῦσε νὰ πέσει στὰ πόδια του.
Ἡ Ἱστορία ἀνοιχτὴ περίμενε νὰ τὴν μονο-
γράψει.

Ο ἠθοποιὸς ἔφτασε στὴ μέση τῆς αὐλαίας, πῆρε τὸ καλύτερό του χαμόγελο -ἓνα χαμόγελο ἐπιεικείας ἅμα δὲ καὶ στοργῆς-, σήκωσε τὴν κουρτίνα καὶ βγῆκε. Ὅμως, ἀντὶ νὰ βρεθεῖ μπροστὰ στὸ κοινὸ πού τὸν ἀποθέωνε, βρέθηκε φάτσα μὲ μία δεύτερη κουρτίνα. Καὶ εὐτυχῶς πού ἡ αὐλαία ἦταν διπλή, γιατί ἡ πρώτη κουρτίνα ὅπως ἔπεσε πίσω του τοῦ εἶχε χαλάσει τὴ χωρίστρα. Ἐστρωσε λοιπὸν τὰ μαλλιά, ξαναχαμογέλασε καὶ σήκωσε τὴ δεύτερη κουρτίνα. Ὁμως μιὰ τρίτη κουρτίνα ἀκολουθοῦσε, ἔπειτα μιὰ τέταρτη, μιὰ πέμπτη, μιὰ ἕκτη... Ὁ ἠθοποιὸς λαχανιασμένος σταμάτησε. Τὰ ὑφάσματα τὸν ἔκλειναν ἀπὸ παντοῦ. Κοίταξε μήπως πῆρε λάθος κατεύθυνση ἀλλὰ ὄχι, βρισκότανε στὴ μέση τῆς αὐλαίας ἐκεῖ πού ἐνώνονται τὰ δύο φύλλα, τὸ δεξιὸ καὶ τὸ ἀριστερό. Σκούπισε τὸν ἰδρώτα του, σκέφτηκε λίγο, καὶ ξαφνικὰ τὸ πρόσωπό του φωτίστηκε. Θυμήθηκε πὼς ὁ σκηνοθέτης εἶχε διατάξει ἡ αὐλαία ν' ἀποτελεῖται ἀπὸ πολλὰ ὑφάσματα τὸ ἓνα μετὰ τὸ ἄλλο, ἔτσι πού στὰ διαλείμματα νὰ μὴν ἀκούγονται στὴν αἴθουσα ὅσα φοβερὰ γίνοντουσαν ἐπὶ σκηνῆς. Τὸ ἀντίθετο βέβαια δὲν συνέβαινε,

δηλαδή ὅ,τι γινότανε στὴν αἴθουσα ἀκουγόταν στὴ σκηνή, ὅμως αὐτὸ ὄχι μόνο δὲν ἐνοχλοῦσε ἀλλὰ ἦταν καὶ πολύτιμο, γιατί ἔτσι ὁ σκηνοθέτης μποροῦσε νὰ παρακολουθεῖ τὶς ἀντιδράσεις τοῦ κοινῶ καὶ νὰ κανονίζει ἀνάλογα τὴν πορεία τοῦ ἔργου. Ὅχι πὼς θ' ἄλλαζε τὸ κείμενο (καὶ νάθελε νὰ τὸ κάνει ἦταν ἀδύνατο μιὰ καὶ ὁ ἠθοποιὸς -ποῦ ἦταν ἄλλο πρόσωπο- αὐτὸ εἶχε μάθει κι αὐτὸ θὰ ἔλεγε), ἀλλὰ μποροῦσε ἀνάλογα μὲ τὶς καταστάσεις τοῦ κοινῶ νὰ ἀντιμεταθέτει τὶς σκηνές, καὶ ὄχι νὰ τὴν πάθει ὅπως κάποτε, πὸ ἐνῶ τὸ κοινὸ μὸλις εἶχε ἀποφάει αὐτὸς παρουσίασε τὴ σκηνὴ τοῦ Δείπνου καὶ φυσικὰ δὲν ἔκανε καμιὰ ἐντύπωση σὲ κανέναν.

Θυμήθηκε λοιπὸν ὁ ἠθοποιὸς, συνῆλθε καὶ ἐτοιμάστηκε νὰ προχωρήσει. Ὅμως ἀκούει ξαφνικὰ ὅλο τὸ θόρυβο τῆς αἴθουσας νὰ χαμηλώνει, ἔπειτα τελείως νὰ σταματᾷ, καὶ μέσα σὲ ἀπόλυτη σιωπὴ, κάποιον, νὰ βηματίζει, ν' ἀνεβαίνει στὴ σκηνή, νὰ σταματᾷ στὴ μέση της καὶ νὰ λέει πὼς εἶναι συγγενὴς του καὶ τώρα θὰ τοῦ βγάλει τὸν ἐπικήδειο. Ὁ ἠθοποιὸς πὸ δὲν εἶχε κανένα συγγενὴ ἔγινε ἀμέσως ἔξω φρενῶν κι

ἄρχισε νὰ σηκώνει γρήγορα τὶς κουρτίνες. Ἀλλὰ καὶ τὸ κοινὸ ἔγινε ἔξω φρενῶν, γιατί αὐτός, ἀντὶ νὰ πεῖ τὸν ἐπικήδειο τοῦ ἠθοποιοῦ ἄρχισε νὰ λέει τὸν ἐπικήδειο τοῦ κοινοῦ. Σηκώνεται λοιπὸν ἓνας καὶ τοῦ φωνάζει: «Τί λές παιδάκι μου!», σηκώνονται καὶ δυὸ τρεῖς ἄλλοι φωνάζουνε τὸ ἴδιο, ἀλλὰ αὐτὸς ἀντὶ ἀπαντήσεως γυρίζει πρὸς τὸ μέρος τους, τοὺς κάνει τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ καὶ οἱ καημένοι οἱ ἀνθρώποι ἀμέσως ἐξαερώθηκαν. Θυμώνουν τότε καὶ οἱ ὑπόλοιποι, ὄρμοῦν ἔξαλλοι, σοῦ τὸν ἀρπάζουν, στήνουνε κι ἓνα πρόχειρο δικαστήριον γιὰ οἰκειοποίηση ἀρχῆς καὶ μὴν τὸν εἶδατε. Φαίνεται ὅμως πὼς αὐτὸς εἶχε φίλους μέσα στὴν αἴθουσα, γιατί, ἐνῶ μετὰ τὸ ἐπεισόδιον ἦταν ὅλοι ἔτοιμοι νὰ γυρῶσιν πάλιν στὶς ζητωκραυγὰς καὶ τὰ λυντσαρίσματα, μερικοὶ - φυσικὰ οἱ φίλοι- ἄρχισαν, πρῶτα ψιθυριστὰ ἔπειτα δυνατότερα καὶ τέλος στεντορίως, νὰ ὑποστηρίζουν πὼς αὐτὸς δὲν ἦταν συγγενὴς ἀλλὰ ὁ ἴδιος ὁ ἠθοποιὸς ποὺ περιμέναμε καὶ ποὺ βγῆκε ἀπὸ τὴν πλαϊνὴν πόρτα τῆς σκηνῆς, μὲ τὸ πραγματικὸν τοῦ πρόσωπο ποὺ δὲν τὸ εἶχαμε δεῖ πρὶν. Καὶ ὅτι μίλησε μὲ παραβολὰς.

Φυσικά, ἐκεῖνοι ποὺ εἶχαν κάνει τὸ δικαστήριον διαμαρτυρήθηκαν, εἶπαν αὐτὸ εἶναι ψέμα γιατί ὁ ἠθοποιὸς πέθανε, κι ἐσεῖς ποὺ ὑποστηρίζετε τέτοια πράγματα εἶστε αἰρετικοί. Τότε οἱ ἄλλοι τοὺς ἀπάντησαν εἶσατε προδότες, οἱ πρῶτοι εἶπαν εἶσατε ὄργανα τοῦ Σατανᾶ, οἱ ἄλλοι εἶπαν εἶσατε ὄργανα τῆς ὀλιγαρχίας καὶ ὅπως ὅλοι εἶχαν τὰ σπαθιά τους γυμνά, ὄρμησαν οἱ μὲν κατὰ τῶν δέ. Τὸ τί κεφάλια ἔπесαν καὶ τὸ τί ρολόγια καὶ πορτοφόλια κλέφτηκαν δὲ λέγεται. Ὁ ἀγὼν γενικῶς ἦτο ἐκ παρατάξεως -ὅπως καὶ τὰ καθίσματα-, συχνὰ ὁμως γινόταν καὶ ἀγὼν ἐκ τοῦ συστάδην μὲ πῦρ κατὰ βούλησιν, -ὅπου καὶ αἱ ἀτομικαὶ προσπάθειαι καὶ οἱ ἥρωισμοί. Οἱ φάσεις διαδέχονταν ἢ μιὰ τὴν ἄλλη, πότε προήλυνον οἱ μὲν καὶ ὑποχωροῦσαν οἱ δέ, πότε προήλυνον οἱ δὲ καὶ ὑποχωροῦσαν οἱ μὲν, ἔτσι ποὺ τελικὰ δὲν ἤξερε κανεὶς ποῦ νὰ ποντάρει. Κατὰ διαστήματα κάποιος ἀνέβαινε σὲ ἓνα κάθισμα καὶ φώναζε « Ἀδελφοί», τότε ἀμέσως καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ σταμάταγαν, ἐξομολογοῦνταν, γύριζαν πρὸς τὴν αὐλαία, τῆς ἀναβαν κεριὰ καὶ βαρελότα, τῆς κούναγαν τὰ ὄρθια σπαθιά καὶ τὰ κομμένα

τους χέρια και έπειτα γύριζαν πάλι ό ένας πρός τον άλλον και συνέχιζαν τή σφαγή. Έντω-μεταξύ πάνω στη σκηνή ό ήθοποιός πάλευε άκόμη με τίς κουρτίνες. Σήκωνε τή μιά με τόνα χέρι, τήν άλλη με τό άλλο, νευρικά, γρήγορα, ή ώρα πέραναγε, τό κοινό -τό κοινό του- σιγά σιγά τόν ξέχναγε, μόνο κάτι γριοῦλες και κάτι άπόστρατοι άλλά τό κοινό, τό μεγάλο κοινό, αυτό πού άπαρτίζει τήν σήμερα και θα άπαρτίζει τήν αύριον, αυτό πού τόν είχε άποθεώσει, δέν τόν καλοῦσε πιά, άσχολείτο με άλλα πράγματα, άλλους πολέμους όχι τούς δικούς του, και ούτε καν τόν μνημόνευε σ' αυτούς -κι άς γυρίζαν πότε πότε πρός τή σκηνή ν' άνάψουνε κεριά και βαρελότα πού στο κάτω κάτω μπορεί να ήταν και για τόν συγγενή-, έπρεπε λοιπόν να τελειώνει, να βγει, να παρουσιαστεϊ, να πει έγω είμαι ό ήθοποιός σας ό εκλεκτός, πού φωνάζατε τ' όνομά μου σε χρόνο 3/4 και πού σας είπαν πως πέθανα, αλλά έγω δέν πέθανα -γιατι τότε αλήθεια τι θα γινόσαστε...- μόνο πού μπερδεύτηκα σ' αυτές τίς καταραμένες κουρτίνες και ήρθαν άλλοι, άπατεῶνες, και με σφετερίστηκαν και με

ντουμπλάρισαν, ὅμως τώρα εἶμαι ἐδῶ μπροστά σας ὀλόκληρος, φέρτε λοιπὸν τοὺς λόγους μου νὰ δῶ ἂν εἶναι σωστοί, φέρτε τὶς προσωπογραφίες μου νὰ τὶς ἐγκρίνω, φέρτε καὶ τὰ παιδιά σας νὰ μὲ δοῦν κι αὐτὰ στὴ δόξα μου καὶ νὰ μὲ λατρέψουν ὅπως ἐσεῖς. Αὐτὰ σκεφτόταν ὁ ἠθοποιὸς κι ἔπεφτε μὲ λύσσα πάνω στὶς κουρτίνες, ἄνοιγε, σήκωνε, τράβαγε, ἔσκιζε, ἀλλὰ οἱ κουρτίνες δὲ λέγαν νὰ τελειώσουν. Ὅπου, σὲ μιὰ στιγμή, στὴν αἴθουσα, οἱ μὲν..., ὄχι, οἱ δέ... ἢ μᾶλλον -ἔνα λεπτὸ νὰ δῶ- οἱ μὲν, ναὶ οἱ μὲν καταλαμβάνουν τὴ σκηνή. Τότε οἱ δέ, ποὺ βλέπουν τοὺς ἱερούς τους τόπους στὰ χέρια τοῦ ἐχθροῦ, θυμώνουν πολὺ, ἀνασυντίθενται, λένε τοὺς Ἐθνικούς τους Ὕμνους, ἀξάνουνε καὶ τὴ μερίδα τοῦ συσσιτίου, ὀρμοῦν ἀκάθεκτοι, φτάνουν στὴ σκηνή, ἀλλὰ τότε οἱ μὲν ποὺ παρακολουθοῦσαν ἀρχίζουν νὰ φωνάζουν «Ἄκυροι, ἄκυροι, πατήσατε γραμμή...», καλὰ λένε αὐτοί, γυρίζουν πάλι πίσω παίρνουν φόρα, ξαναορμοῦν ἀκάθεκτοι, ὁπότε ὄχι μόνο ἀνακαταλαμβάνουν τὴ σκηνή ἀλλὰ παίρνουν καὶ τοὺς μὲν φαλάγγι. Φάνηκε πιὰ πῶς ἡ μάχη εἶχε κριθεῖ. Ἄρχισαν νὰ με-

τριοῦνται τὰ στοιχήματα, νὰ ξεχωρίζεται ὁ φόρος Κοινωνικῆς Προνοίας τὸ χαρτόσημο καὶ τὸ ἐνοίκιο αἰθούσης, καὶ νὰ ὑπολογίζεται πόσο ἔφερε τὸ σέκο τὸ ἀσεβᾶλ τὰ ἀπλὰ καὶ τὰ σύνθετα. Ἐν τούτοις τὰ πράγματα δὲν εἶχαν ἔτσι. Γιατὶ οἱ μὲν, μόλις εἶδαν ὅτι τὴν εἶχαν ἄσχημα καὶ ὅτι δὲν βοηθᾶ οὔτε ὁ Ἄγ. Γεώργιος τοῦ πεζικοῦ οὔτε οἱ Ταξιάρχαι τῆς ἀεροπορίας, τρέχουν, παίρνουν μερικοὺς καλοὺς μισθοφόρους καὶ τοὺς βάζουν μπροστά. Μόλις βλέπουν τοὺς μισθοφόρους οἱ δέ, λένε, ἄ ἔτσι; ἄμ πῶς, τοὺς ἀπαντοῦν οἱ μὲν, τρέχουν τότε καὶ οἱ δέ, παίρνουν κι αὐτοὶ ἀπ' τοὺς ἴδιους μισθοφόρους καὶ ὁ ἀγῶνας ξαναφουντώνει. Νέες φάσεις, νέοι ἥρωες, νέοι μάρτυρες, νέες μάρκες καὶ τράπουλες, καὶ σὲ λίγο πάλι νέες διαρροὲς -ἐκείνων πού τοὺς φώναζαν στὸ τηλέφωνο ἢ ἐκείνων πού κάθονταν μακριὰ καὶ θέλαν νὰ προλάβουν τὸ τελευταῖο λεωφορεῖο- καὶ νέες μετὰ ἐνισχύσεις καὶ πάει λέγοντας. Τέλος, ἀφοῦ ὅλοι σφάχτηκαν ἀρκετὲς φορὲς -ἦτανε καὶ ἀργὰ αὔριο ἔχουμε Γραφεῖο- φόρεσαν τὰ κασκὸλ καὶ τὰ παλτὰ καὶ ἄρχισαν ἀργά-ἀργά, συζητώντας κατὰ παρέες, νὰ προχωροῦν πρὸς τὴν πόρτα.

Σε λίγο ή αΐθουσα έρημώθηκε, ήσύχασε. Μόνο,
πότε-πότε, άκουγόταν πάνω στη σκηνή ένα ά-
νεπαίσθητο σούρσιμο ανάμεσα στις κουρτίνες.

ΕΚΔΟΧΗ ΙΙΙ

Ἀνακύκληση

Εἶναι πάλι νύχτα. Ἡ ἴδια ἐκείνη νύχτα. Ἡ ἴδια ἀναποδογυρισμένη μήτρα, μὲ τὸ μάγμα της ξεχυμένο, πηγμένο, ἀπὸ τῆ μιὰ μεριά τοῦ ὀρίζοντα μέχρι τὴν ἄλλη, ἀπὸ τὸν οὐρανὸ μέχρι τὴν ἄσφαλτο, μέσα στὶς ἐσοχὲς καὶ τὶς γωνίες τῶν προσόψεων, μέσα στὰ ἀνοιχτὰ παράθυρα, τὰ ἀνοιχτὰ χέρια, τὰ ἀνοιχτὰ στόματα.

Ἀπὸ τὰ κεραμίδια κρέμεται τὸ ἔγκλημα. Οἱ δρόμοι εἶναι ἔρημοι, οἱ μάρτυρες κοιμισμένοι. Τὸ ἔγκλημα σὲ λίγο θὰ στάξει, ἢ νύχτα θὰ τὸ πάρει θὰ τὸ ἀπλώσει, θὰ τὸ κυκλοφορήσει μέσα της, μέσα μας, θὰ μᾶς ποτίσει πάλι κρίση κι ἔκσταση, κι ἔπειτα, κάπου ἐκεῖ ἀνάμεσα στὸ ἀγκάλιασμα καὶ τὸ φίλημα, ἀνάμεσα στὸν φόνο καὶ τὴν πληρωμὴ, θὰ μᾶς ἐγκαταλείψει. Ἡ

νύχτα εἶναι μιὰ ἀπόπειρα πὸ νουαγεῖ κάθε πρωί.

Εἶμαι ξαπλωμένη στὸ κρεβάτι ἀνάσκελα. Ὁ ἰδρώτας τρέχει. Ἔχω πετάξει τὸ σεντόνι καὶ τὸ νυχτικό μου στὸ πάτωμα. Εἶμαι γυμνή. Ἐτοιμη. Περιμένω.

Απὸ τὸ ἀνοιχτὸ παράθυρο τὸ φεγγάρι, αὐτὸ τὸ στρογγυλὸ μάτι τὸ γεμάτο πύον, μὲ κοιτάζει. (Τὸ φεγγάρι πάντα κοιτάζει. Διατρέχει τὶς νύχτες καὶ κοιτάζει. Μπορεῖ. Δὲν ἔχει μνήμη). Τὸ κίτρινο βλέμμα του πέφτει πάνω μου, πάνω σ' ὁλόκληρο τὸ κρεβάτι. Τὸ ὑπόλοιπο δωμάτιο εἶναι σκοτεινό. Τὸ τεντωμένο σεντόνι γυαλίζει, ἕνας ἀσημένιος δίσκος πὸ αἰωρεῖται στὸ κενό. Ξαφνικά, κεφάλια μὲ ἄσπρες σκούφιες καὶ ἐπιστόμια σκύβουν ἀπὸ δεξιά κι ἀριστερὰ πάνω στὸν δίσκο κι ἀρχίζουν νὰ μ' ἐξετάζουν. Δάχτυλα ψαύουν τὰ πόδια μου γύρω γύρω -εἶναι σφιχτά-, ψαύουνε τὴν κοιλιά μου -εἶναι ἀράγιστη-, ἀνεβαίνουν στὸ στήθος κι ἐκεῖ ἀπότομα σταματοῦν. Οἱ θηλές τοῦ στήθους μου εἶναι δυὸ σκοτεινὲς τρύπες πολὺ βαθιές. Ἀμέσως, μακριὰ νυστέρια ὑψώνονται, ζυγιάζονται, χώνονται μέσ τους, βγάζουν τ' ἀπομεινάρια τῶν ἀντρικῶν

σκελετῶν, τὶς ζύνουν. Ὁ πόνος εἶναι δυνατὸς ὁμως δὲν κουνιέμαι. Πρέπει οἱ τρύπες νὰ καθαριστοῦν νὰ κλείσουν, νὰ γίνουν πάλι ρόγες γιὰ ἀντρικῆς παλάμες καὶ στόματα ἀνάπηρων παιδιῶν.

Τὰ κεφάλια τελειώνουν, φεύγουν. Τότε ὁ δίσκος, μὲ τὸ σῶμα μου πιά ἔτοιμο, ὑψώνεται, μεταφέρεται πάνω ἀπ' τὸ πλῆθος καὶ προσφέρεται στὸν Ἡρώδη. Ἐκεῖνος, γυρνᾷ καὶ μοῦ τὸν χαρίζει, ὅπως εἶχε ὑποσχεθεῖ.

Ο ἀέρας, πηχτός, κολλάει στὸν οὐρανίσκο. Πρέπει συνεχῶς νὰ καταπίνεις. Ψηλὰ ὁ οὐρανὸς πυκνώνει κατὰ τόπους καὶ ἀραιώνει. Ψάχνω γιὰ ἄστρα καὶ γαλαξίες, αὐτὰ ποὺ διηγοῦνται πὼς ὑπάρχουν στοὺς οὐρανοὺς. Δὲν βρίσκω. Μονάχα ἄκρες ὠχρῶν προσώπων νὰ προβάλλουν μέσα ἀπὸ τὰ πυκνώματα -ἓνα μάτι, ἓνα μάγουλο, ἓνα κάτω χεῖλος- κι ἀμέσως νὰ ἐξαφανίζονται. Σὲ λίγο ὁ οὐρανὸς ἀποκαθίσταται, γίνεται πάλι ἴσιος ἀπὸ ἀσβέστη, αὐτὸς ποὺ βρίσκεται συνεχῶς πάνω μας καὶ μᾶς σκεπάζει καὶ πάντα μᾶς προστατεύει. Πιὸ πέρα

ἐκτείνεται τὸ χάος. Τὸ χάος τοῦ ἐπάνω πατώματος.

Γυρίζοντας ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά ξύπνησε. Σήκωσε τὸ κεφάλι του.

– Δὲν κοιμᾶσαι; εἶπε.

– Ὅχι.

– Μὰ εἶναι ἀργά.

– Ναί, εἶναι ἀργά.

Ξανάπεσε καὶ ταχτοποιήθηκε γιὰ τὴν ὑπόλοιπη ζωή.

Ἡ ζέστη εἶναι ἀφόρητη. Ὅπως τότε. Ὅπως κάθε φορά ἀπὸ τότε. Δὲν θυμᾶμαι πιά πῶς ἔγινε ἡ ἀρχή. Δὲν θυμᾶμαι πῶς, γιὰ πρώτη φορά, κοιταχτήκαμε κατάματα καὶ μείναμε ἄναυδοι. Θυμᾶμαι μόνο τὴ ζέστη, ἓνα τρίξιμο στὰ κόκαλα, ἓνα φούσκωμα στὸ στῆθος, ἔπειτα τὸ κεφάλι μου νὰ πέφτει πίσω νὰ κρέμεται, κι ἀπ' τ' ἀνοιχτό μου στόμα, ἡ ἀλήθεια ὅλου τοῦ κόσμου νὰ βγαίνει σὲ μιὰ κραυγή. Καὶ μετὰ πάλι ἡ ζέστη καὶ ἡ ζέστη...

Ἡ νοτισμένη κοιλία μου φωσφορίζει. Κάτω ἀπ' τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ μιὰ ἐπιφάνεια ἡσυχῆς θάλασσας. Ἡσυχασμένης θάλασσας. Χωρὶς πιά κύματα. Χωρὶς τοὺς ἀφρούς τῶν κυμάτων. Μὲ

τὸ νερὸ νὰ ἀνασαίνει ἤρεμα καὶ τὴ σκόνῃ τοῦ κατακλυσμοῦ μέσα του νὰ κατεβαίνει, ἀργά, πρὸς τὰ κάτω. Ὅλα ἔχουν συμπληρωθεῖ. Καὶ ἡ ἔλξη καὶ ἡ ἀπώθησις καὶ ἡ ἀγάπη καὶ τὸ μίσος, καὶ ἡ γέννησις καὶ ὁ θάνατος.

Αλήθεια, ποῦ τάχα ἐπεμβαίνει ὁ ἔρωτας; Ποῦ ἀνάμεσα μπαίνει ὁ ἔρωτας; Καὶ γίνεται ἡ ἀναρθηρὴ φωνὴ λόγος καὶ ἔπειτα ὁ λόγος παραλήρημα; Καὶ προσανατολίζεται ἡ κίνησις καὶ ὁ προσανατολισμὸς εἶναι πρὸς τὸ χαμὸ καὶ γίνεται ἡ ἐπαφὴ αἴσθησις καὶ ἔπειτα ἡ αἴσθησις πληγὴ;

Ανάμεσα σὲ μιὰν ἀνυπαρξίαν καὶ μιὰ καταστροφὴν. Ἐκεῖ ἀνάμεσα μπαίνει ὁ ἔρωτας, καὶ τὰ συνδέει, καὶ μᾶς τραβάει γρήγορα στὸ πέρασμα, ἓνας ψυχοπομπός.

Κρατῶ γιὰ τὸν ἑαυτὸ μου ἓνα χαμόγελο. Κρατῶ γιὰ τὸν ἑαυτὸ μου τὸ σχῆμα τῶν δοντιῶν. Καὶ τὴ γεύση τους -τὰ δόντια ἑνὸς ἀνθρώπου ἔχουνε κάποια δική τους γεύση ποὺ δείχνει τὴ δύναμή του. Κρατῶ ἀκόμη τὰ μάτια του ποὺ βυθίζονταν, καὶ τὴν τελευταία του λέξι -τὸ ὄνομά μου- ποὺ ἔκλεισε μὲ κατάνυξι τὴν προσευχὴ. Αὐτὰ κρατῶ. Μοῦ ἀνῆκουν προσωπικά.

Τὰ ὑπόλοιπα, τὰ παίρνει ἡ διαδικασία τοῦ κύκλου, καὶ τρέφεται, καὶ ἐπιζεῖ.

Ἡ νύχτα τὰ πότισε ὅλα, τὰ διαπέρασε, βγήκε ἀπὸ κάτω. Ἑσυχία, ἄπνοια, αὐτὸ τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ πού μὲ σαρώνει, κι ἀπέναντι ὁ ὕπνος νὰ μὲ κοιτάζει σὰν ἐχθρός. Θάθελα νὰ φωνάξω πολὺ δυνατὰ νὰ ταραχτεῖ αὐτὸ τὸ πῆγμα. Ὅμως ἡ φωνή μου δὲ θ' ἀκουστεῖ. Ἡ νύχτα τὰ πνίγει ὅλα, καὶ τὸν ἦχο καὶ τὴ σιωπὴ καὶ τὴν κίνηση καὶ τὴν ἀκίνησιν. Τὰ χωνεύει ὅλα, καὶ τὸ μαχαίρι καὶ τὴν πληγὴ καὶ τὴν Γέννηση καὶ τὴν Σταύρωση. Φτιάχνει μ' αὐτὰ τὸ σῶμα της, ἓνα σῶμα πλαδαρὸ ἀσπόνδυλο, πού πέφτει πάνω μου ὅπως εἶμαι ξαπλωμένη, καὶ μὲ τυλίγει, καὶ πάλι, γιὰ μιὰν ἄλλη Γέννηση καὶ γιὰ μιὰν ἄλλη Σταύρωση, μὲ γονιμοποιεῖ.

Τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ ἔρπει. Ἀπὸ μέτωπο σὲ μέτωπο, ἀπὸ ὀρθάνοιχτο μάτι σὲ ὀρθάνοιχτο μάτι. Τὸ πάνω μέρος τοῦ σώματός μου σκοτεινιάζει, τὸ φῶς πέφτει τώρα μόνο στὰ πόδια μου πού εἶναι ἀκόμα ἀνοιχτά. Πάνω τους γυαλίζουν οἱ ἰδρωμένες ἐπαφές. Ἀνάμεσά τους κλαίει ἓνα παιδί, ἔπειτα οὐρλιάζει ἓνα πλῆθος, ἔπειτα τί-

ποτα. Μόνο ὁ ξερὸς ἦχος τῶν καρφιῶν.
Τότε ὁ Ἀρχάγγελος, πού καθόταν στὸ πάτωμα
στὴ σκοτεινὴ γωνιὰ τοῦ δωματίου, σηκώνεται
κι ἀρχίζει νὰ μὲ πλησιάζει. Τὸ βῆμα του εἶναι
δισταχτικό, τὸ κεφάλι του κατεβασμένο. Ἀνά-
μεσα στὰ δάχτυλά του κρατάει τσαλακωμένη
τὴν ἐντολή. Φτάνει δίπλα στὸ κρεβάτι, σκύβει,
φιλάει εὐλαβικὰ τὸ καινούργιο στῆθος μου,
σκουπίζει τὰ πόδια μου ἀπὸ τὶς ἐπαφές, ἔπειτα
γυρίζει καὶ μὲ κοιτάζει. Ἀπὸ τὴ βάση τοῦ
κρεβατιοῦ ἓνα πλῆθος κεφάλια τόνα πάνω στ'
ἄλλο ξεπετάγονται καὶ μὲ κοιτάζουνε κι αὐτά.
Οἱ κόγχες τῶν ματιῶν τους εἶναι ἄδειες, τὰ
στόματά τους ἀνοιχτά. Τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ
πέφτει μέσα στὶς κόγχες καὶ τὰ στόματα καὶ τὰ
στεγνώνει.

Ο Ἄρχάγγελος ἔρχεται πιὸ κοντά, στέκεται
πάνω ἀπ' τὸ προσκέφαλο, τὰ χεῖλη του κινου-
νται κάτι λέν, μετὰ, ξετσαλακώνει ἀργὰ τὴν
ἐντολή καὶ μοῦ τὴν ἀπλώνει. Τὰ κεφάλια στὰ
πόδια τοῦ κρεβατιοῦ περιμένουν. Τὰ στόματά
τους μεγαλώνουν συνεχῶς, τὰ πρόσωπα βυθίζο-
νται σιγά-σιγά μέσα τους, οἱ τρύπες σὲ λίγο ἀ-
κουμποῦν ἐνώνονται γίνονται μιὰ μεγάλη τρύ-

πα με λίγο δέρμα γύρω-γύρω.

Η έντολή πάνω απ' τὸ κεφάλι μου επικρέμεται. Δική μου. Ἀπὸ καταβολῆς. Τὴν παίρνω. Τὴν κοιτάζω. Εἶναι ἓνα ἄγραφο χαρτί. Τὴν πετῶ μέσα στὴν τρύπα πὸν χάσκει. Ἡ τρύπα ἀμέσως κλείνει.

Τὸ αἷμα μου ἀνεβαίνει πιά πολὺ ζεστό. Ἀπὸ τὰ πόδια στὴν κοιλιά απ' τὴν κοιλιά στὸ στῆθος στὸν λαιμό. Ἐπειτα ξεχύνεται στὸ σεντόνι στὸ πάτωμα στοὺς δρόμους ὅλου τοῦ κόσμου τοὺς πλημμυρίζει. Γυμνωμένα μέχρι τὸν ἀστράγαλο πόδια μπαίνουνε μέσα του τσαλαβουτοῦν. Τρέμοντα δάχτυλα φτιάχνουνε караβάκια ἀπὸ χαρτί, τὰ ρίχνουν πάνω του τὰ ταξιδεύουν. Κι ἔπειτα ἀρχίζει ἡ ἄσφαλτος πάλι νὰ λειτουργεῖ: Τὸ αἷμα σιγά-σιγά ρουφιέται, κατεβαίνει, σὲ λίγο ἐξαφανίζεται. Τὰ πόδια ἀπομένουν ξερά, τὰ караβάκια πιὸ κάτω μπαταρισμένα. Καὶ μετὰ ὁ αἰώνιος πάλι ρόλος τοῦ χώματος καὶ τοῦ κίτρινου φεγγαριοῦ.

Καταλαβαίνω τὸν ρόλο τοῦ χώματος. Καταλαβαίνω τὸν ρόλο τοῦ φεγγαριοῦ. Κι αὐτὴ τὴ σκιά ἀνάμεσα στὴν ἀνοιχτὴ παλάμη πὸν πλησιάζει καὶ τὸ γυμνὸ μου δέρμα πὸν ριγᾷ. Αὐτὴ τὴ

σκιά, πού στὸ τέλος, καὶ τὰ δυὸ τὰ καταβρο-
χθίζει.

Σηκώνω λοιπὸν τὰ ληλατημένα μου μέλη ὄρ-
θια, φορῶ τὸν χιτῶνα, δένω τὰ μαλλιά μου μ'
ἓνα κομμάτι ἀπ' τὸ ἀγκαθωτὸ σύρμα καὶ κα-
τεβαίνω. Ἡ νύχτα εἶναι ἔρημη. Οἱ πολυκατοι-
κίες σὰν κούτσουρα ξερά. Μπροστά τους οἱ
σιδερένιοι στύλοι τοῦ ἠλεκτρικοῦ, σὲ ἴσες ἀπό-
στάσεις ὁ ἓνας ἀπὸ τὸν ἄλλον, καθορίζουν τὴ
νεκρὴ ζώνη. Ψηλά, σὲ κάθε στύλο, κρέμεται
ἓνας ἐσταυρωμένος. Οἱ ἐσταυρωμένοι βλέπουν
πρὸς τὸν δρόμο. Στρογγυλοὶ γλόμποι ἀνάβουν
πάνω ἀπ' τὰ κεφάλια τους. Οἱ ἀνταγαστῆρες
τοὺς φωτίζουν κατακόρυφα. Μέσα στοὺς κώ-
νους τοῦ φωτὸς τὸ σκοτάδι ἀχνίζει -τὸ ὑπό-
λοιπο μένει ἀνέπαφο. Οἱ ἀχνοὶ ἀνεβαίνουν,
μπαίνουν ἀπὸ τὶς τρύπες τῶν ποδιῶν, βγαίνουν
ἀπ' τ' ἀνοιχτὰ στόματα καὶ τ' ἄδεια μάτια, ἐνώ-
νονται μὲ τοὺς ὑπόλοιπους ἀχνοὺς πού
γλείφουν ἀπ' ἔξω τὰ σώματα, συγκλίνουν ὅλοι
πρὸς τοὺς γλόμπους περνᾶνε μέσα τους μέσα
στοὺς στύλους τοὺς σωληνωτοὺς, στὸ χῶμα,
βγαίνουν ἀπὸ τοὺς φωτεινοὺς κύκλους τοῦ πε-
ζοδρόμιου κι ἀρχίζουνε τὴν ἴδια διαδρομὴ. Οἱ

ἔσταυρωμένοι σιγά - σιγά μελανιάζουν.

Περπατῶ ἀργά. Ἡ παλάμη μου σέρνεται πάνω στους τοίχους καὶ με ὀδηγεῖ. Ἀπὸ τ' ἀνοίγματα τῶν παραθύρων βλέπω μέσα τὰ σώματα. Μπρούμυτα. Στις πόρτες κρέμονται τὰ μητρῶα τους, μ' ἓνα μικρὸ φῶς ἀπὸ πάνω. Διαβάζω μερικὰ ὀνόματα δεύτερων μαρτύρων ἢ τρίτων προφητῶν. Ὅλοι τους βρίσκονται ἐκεῖ. Εἶναι ἀκόμη πάνω στὰ χεῖλη τους τὰ ἴχνη τῶν δικῶν μου καὶ μέσα στὶς μασχάλες τους ἡ ζεστή μου ἀναπνοή. Ὅχι, δὲν με ξεγέλασε κανεὶς. Ὁ ἔρωτας εἶναι μιὰ δημιουργία προσωπική, ποὺ πάνω της, τὴ δύσκολη ἐκείνη ὥρα, βγάζεις καὶ ἀποθέτεις τὸν κόμπο. Μιὰ δημιουργία με ἀφιέρωση. Τὴν χαρίζεις. Σοῦ εἶναι ἄλλωστε περιττή. Ὁ καινούργιος κόμπος ἤδη μαζεύεται καὶ πρέπει πάλι νὰ ξαναρχίσεις.

Οἱ πλάκες τοῦ πεζοδρόμιου εἶναι κρύες. Τὰ γυμνά μου πέλματα ἀνεβάζουν τὸ ρίγος μέσα ἀπ' τὰ κόκαλα. Ἐπειτα ἐπεμβαίνει πάλι τὸ δέρμα, παραλαμβάνει τὸ ρίγος τὸ πυρώνει καὶ τὸ κυκλοφορεῖ πάνω του συγκεκριμένα κι ἐπίμονα.

Βαδίζω προσεχτικὰ ἀνάμεσα στὰ ὑπολείμματα

-σκουριασμένα κλειδιά, είσιτήρια ταξιδιωτῶν ἀ-
χρησιμοποίητα, ἄνοιχτα γράμματα, τσιγάρα
μισοκαπνισμένα. Προσπαθῶ νὰ μὴν τὰ πατῶ
ὁμῶς δὲν τὰ καταφέρνω. Τὰ ὑπολείμματα σπά-
ζουν καὶ μὲ λερώνουν.

Τότε, ἐκεῖ, στὴν ἄκρη τοῦ πεζοδρόμιου, ξεχω-
ρίζω μιὰ ἀνθρώπινη σκιά. Ἀφήνω τὸν τοῖχο καὶ
τὴν πλησιάζω. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι καθισμένος
στὸ ρεῖθρο μὲ τὸ μέτωπο στὰ γόνατα. Τὰ πα-
πούτσια του ἔχουνε βυθιστεῖ στὴν ἄσφαλτο. Τὰ
χέρια τυλιγμένα γύρω στὶς κνήμες του τὶς σφίγ-
γουν. Ἐνα δάχτυλο σκόνη σκεπάζει τὸ κεφάλι
καὶ τοὺς ὤμους του. Δίπλα του, πάνω στὸ πε-
ζοδρόμιο, βρίσκεται ἀνάσκελο καὶ ἀκίνητο τὸ
φίδι.

Τὸν ἀκουμπῶ. Εἶναι ἀκόμη ζεστός. Σηκώνω τὸ
κεφάλι του ἀπ' τὰ γόνατα, τὸ γυρίζω πρὸς τὸ
μέρος μου, τὸ κοιτάζω. Εἶναι ὁ τελευταῖος μου
γιός, ὁ ἀγαπητός. Ποὺ ἐπιχειρεῖ. Μ' ἓνα μαῦρο
μαντίλι δεμένο γύρω στὰ μάτια του κι ἓνα κομ-
μάτι ξύλο ἀνάμεσα στὰ δόντια. Ὅταν τὸν εἶχα
τότε στὴν ἀγκαλιά μου καὶ τὸν θήλαζα, αὐτὸν
ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά, τὸ φίδι -μικρὸ κι ἐκεῖνο- ἀπὸ
τὴν ἄλλη, κι ὅταν τοὺς ἄφησα μετὰ καὶ παίζα-

νε μαζί και μεγαλώσανε και συνεργάστηκαν τόσο αρμονικά, δε φανταζόμουνα πώς θα κατέληγαν πάλι σ' έμένα. Λύνω τὸ μαντίλι. Ἀπὸ κάτω τὰ μάτια του εἶναι ἀνοιχτά, τοῦ τὰ κλείνω. Ξαναδένω τὸ μαντίλι ἀπαλά. Τοῦ ξεσκονίζω τὰ μαλλιά, τὸν φιλῶ στὸ μέτωπο, τὸν ἀφήνω. Ἐχει ἀνάγκη ἡσυχίας και μοναξιᾶς.

Ἡ νύχτα μὲ προωθεῖ συνεχῶς. Οἱ δρόμοι ἀκολουθοῦν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον ἴδιοι γεμάτοι σκόνη, μὲ τὶς ἀτέλειωτες σειρὲς τῶν ἐσταυρωμένων και τὰ παιδιά μου ἐδῶ κι ἐκεῖ, καθισμένα στὰ ρεῖθρα νὰ ἐπιχειροῦν. Ἡ παλάμη μου σέρνεται ἀπὸ τοῖχο σὲ τοῖχο ἀπὸ ἀνοιγμα σὲ ἀνοιγμα ἀπὸ ἀναπνοή σὲ ἀναπνοή. Ἡ πληγή της ἀνοίγει και τρέχει. Τὰ μαλλιά μου ἔχουν λυθεῖ και κρέμονται στὴν πλάτη. Τὸ σκοτάδι ἀνάμεσά τους διαλύει και τὰ τελευταῖα ἴχνη.

Ἐχω μπεῖ στὴ δύνη τῆς πράξεως, τὰ ἄδυστα τῆς ἐνέδρας. Ὁ χρόνος γύρω μου γυρίζει ἀνάποδα. Τὸ θύμα, δεμένο πισθάγκωνα πάνω στὰ ξύλα περιμένει. Ὁ θύτης ὄρθιος δίπλα του προσεύχεται. Δὲν μπορῶ νὰ ξεφύγω τὴ μοίρα τοῦ θύματος, τὴ μοίρα τοῦ θύτη Δὲν μπορῶ ν' ἀντι-

σταθῶ. Ἔχω μιὰ σάρκα ποὺ μὲ στεγνώνει. Τὰ στήθη μου συγκεντρώνουν στὶς ἄκρες τοὺς ὅλο μου τὸ αἷμα, ἢ γλώσσα μου ἀναδεύει ἓνα κενό. Τὰ πόδια μου λυγίζουν στὸ βάρος τοῦ κατάφωτου ναοῦ. Ψάχνω γύρω μου, παρακαλῶ, ἱκετεύω.

Ξαφνικὰ τὸν βλέπω νὰ ἔρχεται ἀπὸ ἀπέναντι, κολλητὰ στὸν τοῖχο, μιὰ ὄρθια ἀναδίπλωση σκοταδιοῦ. Σταματῶ. Προσπαθῶ νὰ διακρίνω. Εἶναι πράγματι αὐτός. Σὲ λίγο πλησιάζει, στέκεται ἀπέναντι. Τὰ χεῖλη μου ἀνοίγουν διάπλατα γιὰ νὰ χωρέσουν τὴν ἐκπνοή, τὰ μάτια μου κλείνουν δὲν τολμοῦν, ἢ παλάμη μου σφίγγεται συνθλίβοντας τὴ στιγμή τῆς ἁμαρτίας.

Τραβῶ τὸ χέρι μου ἀπὸ τὸν τοῖχο καὶ τ' ἀπλώνω. Τὰ δάχτυλά του ἀγγίζουν τὰ δικά μου, ἢ ἐπαφή περνᾷ γρήγορα μέσα μου, μὲ διατρέχει, φτάνει στὶς ἄκρες τῶν ποδιῶν, γυρίζει πίσω καὶ κουλουριάζεται στὸν λαιμό. Γιὰ λίγο αἰσθάνομαι στὴν πλάτη μου τὸ κρύο τῶν πλακῶν καὶ τὰ συντρίμματα τῶν ὑπολειμμάτων. Ἐπειτα τὰ φτερά τοῦ κύκνου καὶ τὸ δέριμα μὲ τὸ τατουάζ μὲ τυλίγουν ὀλόγυρα, ἢ μυρωδιὰ τοῦ λιβανιοῦ ἢ τοῦ φτηνοῦ καπνοῦ καὶ τοῦ οὔζου μὲ πνίγουν.

Τὸ δέρμα μου λιώνει, τὰ ἀκάλυπτα νεύρα μου σφραδάζουν στὶς ἐπαφές, τὸ σῶμα μου κάθε φορά ἀκουμπᾷ στὶς μύτες τῶν νυχιῶν καὶ τῶν καρφιῶν, μπήγεται, ἡ ἀναπνοή μου ἀδειάζει ὅλο καὶ πιὸ γρήγορα τὸν πυρετό, ὁ πυρετὸς χτυπᾷ στὸ πίσω μέρος τῶν δοντιῶν μου καὶ τὰ πυρακτώνει. Ὁ κρίκος κατεβαίνει, φτάνει στὴν κοιλιά. Σὲ μιὰ στιγμή, ἀπότομα, ἀρχίζει νὰ σφίγγεται, νὰ μὲ κόβει. Τὸ στόμα μου ξεραίνεται ἐντελῶς, -κι ἀπὸ τὴ γεύση τοῦ ξυδιοῦ-, ἡ πλάτη μου καμπυλώνεται πρὸς τὰ πάνω ὀρθώνεται στὸν ἀγχένα καὶ τὶς πατουῦσες -μαζὶ μὲ τὸ σωρὸ τῶν ἀντρικῶν σωμάτων- τεζάρεται, τάλαντεύεται, καὶ ξαφνικά, μιὰ ἀστραπή ποὺ σκίζει κατακόρυφα τὸν οὐρανὸ σπάει στὰ δύο τὴ στριγγιά μου καὶ τὴ μέση μου καὶ μὲ κατάποντίζει.

Ὅταν ξανανοίγω τὰ μάτια τὸν βλέπω σκυμμένο πάνω μου νὰ μοῦ τρίβει τοὺς κροτάφους. -Πιὸ πέρα ὁ Ἀρχάγγελος σκουπίζει τὰ χέρια του μ' ἓνα στουπί-. Τὸ πρόσωπό του εἶναι τώρα ἀνθρώπινο. Κάτι ψιθυρίζει ποὺ δὲν καταλαβαίνω, ἔπειτα κλείνει ἀργὰ τὸ ἀνοιχτὸ μου στόμα, ξεμπλέκει τὰ δάχτυλά μου ἀπ' τὰ μαλλιά, μὲ

σηκώνει ὄρθια μὲ πολλή προσοχή -ὁ κόκκινος λεκὲς πάνω στὸ πεζοδρόμιο ἔχει ἀρχίσει ἤδη νὰ πῆξει- μουῦ περνᾷ τὸ χιτῶνα καὶ τὶς χειροπέδες. Αρχίζουμε νὰ περπατᾶμε μαζί. Ἐκεῖνος μπροστὰ ψάχνοντας τὸν τοῖχο, ἐγὼ πίσω, μὲ τὰ χέρια στὴν πλάτη του νὰ τὸν ἀκολουθῶ ἢ νὰ τὸν σπρώχνω. Οἱ ἐσταυρωμένοι γυρίζουν τὰ κεφάλια καὶ μᾶς κοιτάζουν. Ὁ Ἀρχάγγελος, σὲ ἀρκετὴ ἀπόσταση, ἀκολουθεῖ.

Ἡ νύχτα εἶναι ἴδια. Ἀρυτίδωτη. Μᾶς ποτίζει. Οἱ ἀρθρώσεις κολλοῦν, τὸ μυαλὸ μουλιάζει, σαπίζει.

Τὰ βήματά του εἶναι σταθερὰ καὶ σίγουρα. Τὰ δικά μου γίνονται συνεχῶς καὶ πιὸ μικρὰ πιὸ δύσκολα. Τὸ φορτίο μέσα μου μεγαλώνει μὲ πιέζει. Τὰ κόκαλα τῆς λεκάνης μου τεντώνονται τρίζουν. Βάζω τὶς παλάμες μου καὶ προσπαθῶ νὰ τὰ συγκρατήσω, ὅμως τὸ φορτίο ἐξακολουθεῖ νὰ μεγαλώνει, νὰ τὰ σπρώχνει νὰ τὰ ἀπωθεῖ μ' ἓνα μίσος. Πότε ἀκούγεται ἓνα σιγανὸ κλάμα, πότε ἓνας ὑπόκωφος μυκηθμός.

Εκεῖνος περπατᾷ ὅλο καὶ πιὸ γρήγορα σὰν νὰ βιάζεται νὰ φτάσει ἢ νὰ ξεφύγει. Φοβᾶμαι πάλι μὴν τὸν χάσω. Κάθε φορὰ φοβόμουναι μὴ τὸν

χάσω. Περνώ λοιπόν τὰ χέρια μου στὸν λαιμό του καὶ τὰ δένω. Ἐπειτα τὰ πόδια μου ἀποκάβουν, κρέμουμαι. Ἐκεῖνος ἐξακολουθεῖ νὰ περπατᾷ τὸ ἴδιο γρήγορα καὶ ἄνετα, σὰν νὰ μὴν αἰσθάνεται τὸ τόσο βάρος στὸν λαιμό. Τὰ χέρια μου ἀνοίγουν, γλυστροῦν πάνω στὸ σῶμα του, φτάνουν κάτω, πιάνομαι ἀπ' τὸ πόδι του. Ἐκεῖνος ἐξακολουθεῖ νὰ περπατᾷ.

Τὰ πέλματά μου σέρνονται στὸ πεζοδρόμο κτυπώντας στοὺς τοίχους καὶ τοὺς πασσάλους. Τὸ σῶμα μου γυρίζει μιὰ πάνω μιὰ κάτω, βλέπω τὴ νύχτα πότε ἀνάσκελα πότε μπρούμυτα, τοὺς σκοτεινοὺς ὄγκους τῶν κτιρίων νὰ γέρνουν καὶ νὰ σηκώνονται, τοὺς στύλους νὰ γυρίζουν ἀνάποδα τοὺς πανικόβλητους ἐσταυρωμένους.

Ξαφνικά ἐκεῖνος σταματᾷ. Μὲ σηκώνει ὄρθια. Μπροστὰ μας εἶναι μιὰ πόρτα μισάνοιχτη. Μετριόμαστε. Μᾶς χωρᾷ. Μὲ περνάει τότε μέσα μὲ βάζει μπροστὰ κι ἀρχίζει νὰ μὲ σπρώχνει. Ὁ ὑγρὸς ἀέρας μὲ χτυπᾷ στὸ πρόσωπο, μαζί μὲ τὴ μυρωδιά τῆς κολώνιας καὶ τῶν συντηρητικῶν.

Ἡ αἴθουσα εἶναι μεγάλη, κυκλική. Τὸ δάπεδό

της ἀπὸ χῶμα, οἱ τοῖχοι της καὶ τὸ ταβάνι ἀπὸ πορώλιθο. Ἄναμμένα δαδιὰ τὴν φωτίζουν. Γύρω-γύρω, κοντὰ στὸν τοῖχο, πάνω σὲ μαρμάρινα βάρθρα τοποθετημένα ἀκτινωτά, βρίσκονται ξαπλωμένα τὰ σώματα. Πρόσφατα σώματα, μὲ τὰ μαῦρα τους κουστούμια καὶ τὰ καινούργια παπούτσια. Τὰ πρόσωπά τους εἶναι χλωμά. Πάνω ἀπ' τὸ καθένα αἰωρεῖται ἀκίνητο τὸ χνῶτο του.

Κάθε τόσο μὲ σταματᾷ, ἔρχεται μπρός, μοῦ ταχτοποιεῖ τὸ φωτοστέφανο καὶ τὸν χιτῶνα, τρίβει τὰ μάγουλά μου καὶ τὰ χεῖλια μου νὰ κοκκινίσουν, μετὰ ἔρχεται πάλι πίσω καὶ μὲ σπρώχνει. Ὁ Ἀρχάγγελος σὲ ὅλα τὸν βοηθᾷ. Στὸ κέντρο τῆς αἴθουσας στεκόμαστε. Μὲ φτιάχνει ἀκόμη μιὰ φορά, ἔπειτα σκύβει πίσω μου, κρύβεται καλά, σκεπάζει μὲ τὸ μπράτσο τὰ μάτια, καὶ ζουλώντας με στὴν πλάτη μὲ τὸ δάχτυλο μοῦ ψιθυρίζει:

– Δεῖξε!

Ενα-ἕνα τὰ κεφάλια ὑψώνονται. Τὰ κλειστά τους μάτια μᾶς κοιτοῦν, τὰ ἄσπρα τους χεῖλη ἀνοίγουν, πολὺ λεπτὲς γλῶσσες βγαίνουν καὶ σαλεύουν. Ἐγὼ δὲν κουνιέμαι, μόνο τρέμω.

– Δεῖξε! Καὶ μὲ ξαναζουλᾶ.

Δὲν μπορῶ νὰ κάνω ἀλλιῶς. Τὴν τελευταία φορὰ πού δραπέτευσα κι ἔτρεχα στοὺς ἄδειους δρόμους φωνάζοντας τ' ὄνομα του, δὲν ἀπαντοῦσε κανεὶς. Χτυποῦσα μιὰ-μιὰ τὶς ἐξώπορτες, τὶς ἄνοιγα. Πίσω ἀπ' τὶς ἐξώπορτες ἐκτεινόταν ἡ ἄμμος, ἀχανής. Πῆγα στὴν ἐκκλησία. Εἶχε ἀπομείνει μόνο ὁ περίβολος. Μέσα σ' αὐτόν, καθισμένοι σὲ κύκλους πάνω στὶς πέτρες τῶν ἐρειπίων, ἄντρες γυναῖκες καὶ παιδιά, ἄκουγαν. Ἐνας τοὺς δίδασκε πολυβόλο, ἄλλος τοὺς δίδασκε ἔρωτα... Πέρναγα ἀνάμεσα στοὺς κύκλους φωνάζοντας τ' ὄνομα του κάνοντας τὰ σημεῖα του. Κανεὶς δὲν γύρισε νὰ μὲ κοιτάξει. Μόνο δυὸ ἄντρες μὲ πλησίασαν, μ' ἔπιασαν ἀπ' τὰ μπράτσα, μ' ἔβγαλαν ἔξω μὲ πῆγαν σ' ἓνα χωράφι καὶ μ' ἔστησαν. Μὲ τὰ χέρια τεντωμένα στὰ πλάγια. Μοῦ πέρασαν ἓνα παλιὸ σακάκι καὶ στὰ δάχτυλά μου κρέμασαν κουδούνια.

Ξέρω λοιπὸν πὼς δὲν μπορῶ νὰ κάνω ἀλλιῶς. Εκείνος μὲ ξαναζουλᾶ στὴν πλάτη. Ἀνοίγω τότε τὸν χιτῶνα καὶ τὸν κατεβάζω μέχρι τὴ μέση. Τὰ στήθια μου ἀποκαλύπτονται. Ὅρθια, φαρδιά. Οἱ μεγάλες τους ρόγες στάζουν. Ἐκεῖ-

νος περιμένει λίγο ἔπειτα πετάγεται ὄρθιος, μοῦ πιάνει τὸν χιτῶνα τὸν τραβᾷ τὸν σκίζει μὲ λύσσα, τὸν πετᾷ μακριά, σκύβει πάλι πίσω μου καὶ μὲ δυνατὴ φωνὴ ἀναγγέλλει:

– Ἐδῶ, κύριοι, βλέπετε τὴν Πόρνη.

Τὸ σῶμα μου, τὸ ἱερό μου σῶμα, ποῦ κανεῖς δὲν ἄντεξε ὀλόκληρο, στέκει τώρα μπροστά τους ὀλόγυμνο. Τὸ ἐκτυφλωτικό του φῶς ἀπλώνεται ὀλόγυρα, κατακαίει, οἱ πέτρινοι τοῖχοι πυρακτώνονται, λιώνουν, ἐξαερώνονται, τὰ σώματα μένουν στὴ μέση ἑνὸς ἀχανοῦς, τὰ δέρματά τους ἔχουν ξεφουσκώσει, τὰ κουστούμια ἔχουν πάρει τὸ σχῆμα τῶν σκελετῶν, τὰ παπούτσια ἔχουν πέσει δίπλα πάνω στὰ βάρθρα ἢ κάτω στὸ δάπεδο, μ' ἓνα κόκαλο ἀπὸ μέσα τους νὰ ἐξέχει. Τότε, ἐνῶ οἱ Σάλπιγγες ἀρχίζουν γρήγορα καὶ ἀπεγνωσμένα νὰ ἤχοῦν καὶ τὰ Χερουβίμ τρέχοντας ἄτακτα κατεβαίνουν, οἱ σκελετοὶ ἀνασηκώνονται -οἱ κόγχες τους μᾶς κοιτοῦν τὰ διάκενα τῶν δοντιῶν τους βρυχῶνται- κατεβαίνουν ἀπὸ τὰ βάρθρα, ὄρμοῦν πρὸς τὸ μέρος μας κι ἀρχίζουν νὰ μᾶς κυνηγοῦν.

Βγαίνουμε, ἀπ' τὴν πόρτα ποῦ εἶχαμε μετρηθεῖ, ὅπως - ὅπως.

Ο Ἀρχάγγελος πὸν περίμενε ἔξω, κρύβει τὰ μάτια. Τὸ σῶμα μου εἶναι γεμάτο στάμπες. Ἀπ' τὸ λαιμὸ μου κρέμεται ἓνα δελτίο ἀποστολῆς. Ταχτοποιῶ τὰ πράγματά μου μέσα στὸν μπόγο, περνῶ τὸ μπόγο στὸ χέρι, τραβῶ τὴ λινάτσα τυλίγομαι ὀλόκληρη κι ἀρχίζω νὰ περπατῶ.

Πίσω μου ἔρχεται αὐτός, ἓνα ράκος. Κάθε τόσο σκοντάφτει καὶ πέφτει. Τὸν δένω στὴν ἄκρη τῆς λινάτσας καὶ τὸν σέρνω. Μετὰ ἀρχίζει νὰ ἐκλιπαρεῖ. Τὸν λύνω. Τὸν ἀφήνω. Μοῦ δίνει βιαστικά τὴν εὐλογία του κι ἀπομακρύνεται τρέχοντας. Σὲ λίγο, μέσα στὴν αἰώνια γαλήνη καὶ ἀσυλία του, θὰ ἔχει ἀποκατασταθεῖ.

Περπατῶ πιά ἡρεμῆ χωρὶς ἐνδοιασμοὺς καὶ χωρὶς αὐταπάτες. Εἴτε μιὰ πιθανότητα πὸν κληρώθηκε, εἴτε ἓνας σκοπὸς πὸν συντελέστηκε, ὁ δρόμος αὐτὸς μοῦ ἀνήκει. Τὸν ἐπάνδρωσα καὶ τὸν συντηρῶ. Κάποτε ἦταν χωματόδρομος γεμάτος ἥλιο κι ἐγὼ ἔτρεχα πίσω ἀπ' τὰ παιδιά μοιράζοντας φέτες φωμὶ μὲ ζάχαρη, φτύνοντας τὶς παλάμες, σαλιώνοντας τὰ γόνατα. Ἐπειτα τὰ παιδιά μεγάλωσαν ὁ δρόμος ἀνασκάφτηκε τὰ

ἴχνη τῶν γονάτων βυθίστηκαν σ' ἓναν ἱστορικό ὀρίζοντα, τὸ χῶμα ἐπικαλύφτηκε μ' ἓνα πυκνὸ στρῶμα ἀσφάλτου γιὰ νὰ μὴ μυρίζει. Κι ἐγὼ νὰ τρέχω κλαίγοντας καὶ ζητωκραυγάζοντας πίσω ἀπὸ τὰ νικηφόρα τμήματα, νὰ ξαπλώνω στὶς μάντρες καὶ τὶς γωνιές, ἄλλοτε ἀνάσκελα κάνοντας ἔρωτα, ἄλλοτε μπρούμητα γιὰ ν' ἀποφύγω τὶς σφαῖρες. Ἔπειτα ἦρθε ἡ συγνώμη, ἡ συμφιλίωση. Εἶχε πιά βραδιάσει, ἓνα - ἓνας μὲ φίλησαν στὸ μέτωπο κι ἀνέβηκαν στὰ κελιά. Ἔπειτα ἡ νύχτα καὶ ἡ ἄπνοια τῆς ἐγκαταλειμμένης νεκρῆς ζώνης. Μέσα στὰ κύτταρά μου ὑπάρχει ἓνα πρόγραμμα ποὺ δὲν μπορεῖ ν' ἀνακληθεῖ.

Ὁ Ἀρχάγγελος πηγαίνει μπροστὰ γράφοντας στοὺς τοίχους βέλη μὲ κιμωλία. Πότε - πότε κατεβαίνει στὴν ἄσφαλτο καὶ ψάχνει τοὺς κρατῆρες. Μετρᾷ τὸ ἄνοιγμα καὶ τὸ βάθος, ξύνει λίγο χῶμα ἀπ' τὰ πρανῆ, βγάζει ἀπ' τὴν τσέπη του ἓνα σακουλάκι καὶ ρίχνει τὸ χῶμα μέσα. Ἀκολουθῶ μεταφέροντας τὸν ναὸ καὶ τὸ ὄριμο ἔγκλημα ποὺ τὸν γεμίζει. Ξυπόλυτη σὲ κίβδηλα νομίσματα καὶ σκουριασμένα καρφιά. Τυ-

λιγμένη στὸ ἱερό μου πέπλο ἀπὸ λινάτσα. Πού ἢ μιά του ἄκρη σέρνεται στὶς πλάκες τοῦ πεζοδρόμιου καὶ πιάνεται καὶ σέρνει τὰ ξεραμένα κονσερβοκούτια.

Ὁ Ἀρχάγγελος κάπου με σταματᾷ, μὲ βοηθᾷ νὰ κατέβω. Ὁ λάκκος μυρίζει ἀκόμη ἐκρηκτικό. Στὸν πάτο του ἀραχνιασμένα θραύσματα καὶ στὰ πρηνῆ του ἀπολιθώματα ριζῶν καὶ κόκαλα ἀπὸ ἄλλη χρήση. Ξαπλώνω ἀνάσκελα μὲ τὰ γόνατα ὄρθια ἀνοιχτὰ στὴ θέση τοῦ μυστηρίου καὶ τῆς ὕβρεως. Πάνω μου ὁ οὐρανός, σκοτεινὸς βοῦρκος πού χαμηλώνει. Τὸ μοῦτρο τοῦ Αρχάγγελου σκύβει ἀπὸ τὴν ἄκρη τοῦ κομμένου ἀσφαλοτάπητα καὶ μὲ κοιτάζει μὲ μάτια τσακαλιού. Προσπαθῶ νὰ ταχτοποιηθῶ μαζί μὲ τὸν πόνο, ὁ πόνος μὲ σπρώχνει μὲ ἐκτοπίζει, τὰ ἀγκομαχητά μου σὰν λοστοὶ ἀνοίγουν τὰ σφιγμένα μου δόντια, οἱ κραυγὲς ἐκτοξεύονται ὁ βοῦρκος ἀναταράζεται οἱ ἐσταυρωμένοι τρέμουν ὁ Ἀρχάγγελος κατεβαίνει γρήγορα καὶ χώνει στὸ ἀνοιχτό μου στόμα τὴν ἄκρη τῆς λινάτσας. Ὁ πόνος συστρέφεται μέσα στὸν λάκκο λίγα χρώματα ξεκολλοῦν ἀποκαλύπτεται ἓνα χέρι νὰ μὲ δείχνει, ὁ λάκκος δέρνεται τὰ πρηνῆ

καταρρέουν τὰ χρώματα μὲ θάβουν βαθιὰ στὸ κέντρο τῆς γῆς -ὁ Ἀρχάγγελος τεντώνει τὸ χέρι του νὰ μὲ πιάσει-, ἡ γῆ σπαράζει τὸ ραμμένο καταπέτασμα μισοξηλώνεται -ὁ Ἀρχάγγελος τρέχει τὸ καρφιστώνει- ὁ δρόμος σείεται μαζί μὲ τοὺς ἠλεκτρικοὺς στύλους οἱ ἐσταυρωμένοι οὐρλιάζουν ἀπὸ τοὺς πόνους ἢ ἄσφαλτος ραγίζει κύματα σκόνης σηκώνονται ἀνακατεύονται μὲ τοὺς βόγγους καὶ τὰ οὐρλιαχτά... (πρὸς Θεοῦ, δὲν ὠφελεῖ, τὸ ξέρεις, τὸ δοκίμασες τόσες φορές, τὸ πλήρωσες...) ναί, ἡ γῆ τότε ἀνοίγει ξαφνικὰ στὰ δύο, ἐμφανίζεται ἓνα ἀπόβλημα, μετὰ ἀκόμη ἓνας σπασμός, κι ἀμέσως ὄλα σταματοῦν. Ἡ ἡρεμία καὶ σιωπὴ τοῦ ἀντιγραμμένου νουκλεοτίδιου.

Ὁ Ἀρχάγγελος ξεσκονίζει τὰ ροῦχα του, κατεβαίνει στὸν λάκκο μὲ βοηθᾶ νὰ σηκωθῶ. Τὸ παίρνει, τὸ ψαύει, τὸ μετρᾶ σὲ ανοιχτὲς παλάμες, μοῦ τὸ ξαναδίνει. Τὸ θηλάζω. Ἄπ' τὴν δική του μεριά -ἡ ἄλλη πάντοτε ἀνήκει στο φίδι. Ὁ Ἀρχάγγελος ἀπέναντι ὀκλαδόν. Δίπλα τὸ δυσκοπότερο, τὸ ξύδι, τὰ κόκκαλα καθαρὰ. Τὸ φεγγάρι πούχε κατέβει ν' ἀλλάξει γάζα εἶναι πάλι ψηλὰ καὶ μᾶς κοιτάζει.

Μοῦ εἶχε πεῖ τότε, ὅταν μὲ συνόδεψε στὴν ἔξοδο. Μὲ σταμάτησε στὴν πύλη μὲ τὰ Χερουβίμ, τὸ αἷμα σου εἶναι πολὺ κόκκινο καὶ πολὺ πυκνό, μοῦ εἶπε, μὴν τὸ χρησιμοποιοῦσεις. Γέλασα, τὸν τράβηξα κοντά μου, τοῦ χάιδεψα τὰ μαλλιά, τὸν φίλησα, κι ὅπως ἦταν ἔτσι ἕμορφος σὰν ἀμνός, τὸν θυσίασα ἐπὶ τόπου. Μετὰ ξανοίχτηκα στοὺς δρόμους, τρέχοντας ἀνέμελα ἐδῶ κι ἐκεῖ. Τὰ στήθη μου γυμνὰ -τίποτα δὲν μπορούσε πιά νὰ τὰ σκεπάσει-, οἱ μεγάλες τους ρόγες ὄρθιες, κι ἀπὸ τὴν ἄκρη τους τὸ αἷμα ζεστὸ νὰ στάζει. Κι ἔρχομαι καθὼς ἔτρεχα τοὺς κύβους καὶ γελοῦσα καὶ χοροπήδαγα γύρω ἀπ' τ' ἀποτέλεσμα. Πίσω μου τὰ πλήθη μπουσουλώντας νὰ ἰχνηλατοῦν. Κι ἐγὼ νὰ κρύβομαι ἀπὸ χρόνο σὲ χρόνο κι ἀπὸ καρπὸ σὲ καρπὸ κι αὐτοὶ νὰ μὴ μὲ βρίσκουν. Καμιὰ φορὰ τοὺς ἄφηνα νὰ πλησιάσουν, κι ὅταν πιά ἔφταναν πολὺ κοντά, πηδοῦσα ξαφνικὰ μπροστὰ τους, ἔτσι ὀλόγυμνη καθὼς ἤμουν, καὶ ἄπλωνα τὰ μακριὰ μου χέρια νὰ τοὺς ἀκουμπήσω. Τότε αὐτοὶ κοκάλωναν ἀπὸ τὸν φόβο, γυρίζανε ἀμέσως πίσω καὶ σπρώχνοντας καὶ τσαλαπατώντας

σκόρπιζαν πανικόβλητοι. Κι ἐγὼ ξεκαρδιζόμυνα στὰ γέλια καὶ κρυβόμουν σ' ἄλλο καρπό. Κι ἔπειτα ἀπὸ λίγο πάλι ξεμύτιζαν ἀπ' τὶς πόρτες καὶ τὶς γωνιές καὶ ἄρχιζαν νὰ μπουσουλοῦν μυρίζοντας ἀπὸ σταγόνα σὲ σταγόνα, καὶ κάθε τόσο νὰ στέκονται νὰ διστάζουν νὰ σπρώχνουν ἄλλους μπροστὰ γιὰ νὰ καλυφτοῦν. Στὸ τέλος πιά βαριόμυνα αὐτὸ τὸ παιχνίδι καὶ τοὺς ἄφηνα ἐλεύθερους. Καὶ τότε πέφτανε ὄλοι μαζί πάνω στὶς ρόγες μου καὶ βύζαιναν καὶ ξέρναγαν καὶ βύζαιναν καὶ ξέρναγαν...

Βγήκαμε ἀπ' τον λάκκο πιασμένοι χέρι - χέρι. Πρῶτα βγήκε τὸ φίδι καὶ κοίταξε γύρω. Μετὰ βγήκα ἐγὼ μὲ τὸν κώδικα. Μετὰ ὁ Ἀρχάγγελος κρατώντας προσεχτικὰ τὸ παιδί. Ὁ δρόμος δὲν ἔχει ἀλλάξει σὲ τίποτα. Ὅπως τὸν ἄφησα. Οἱ ὄψεις τῶν κτιρίων σβυστές, στὶς πόρτες τὰ μητρῶα, πίσω ἀπὸ τ' ἀνοιχτὰ παράθυρα... (*Οὐρλιαχτό*: –*Μὴ μᾶς πειράζεις ἐμᾶς*) ...οἱ ἐγκαταλειμμένοι καταυλισμοὶ στὰ πεζοδρόμια, ἡ νεκρὴ ζώνη ἀρραγῆς, οἱ ἀριθμημένοι στύλοι τοῦ ἠλεκτρικοῦ στὶς κανονικὲς τοὺς ἀποστάσεις. Ἡ σκόνη ἔχει πάλι κατακαθίσει, ἴσως λίγο πιό

παχιά -οί ἐσταυρωμένοι κουνᾶνε τὰ κεφάλια
τους καὶ τὴν τινάζουν. Ὁ νέος αἰώνας προμη-
νύεται νήνεμος. Ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι.

Τὸ παιδί μπουσουλáει στὸ πεζοδρόμιο. Πίσω
του ὁ Ἀρχάγγελος τὸ ὀδηγεῖ μ' ἓνα καλάμι.
Κάθε τόσο τὸ σταματᾷ, δένει τὸ λουρί, πού
κρέμεται ἀπ' τὸν λαϊμό του, σ' ἓνα πόμολο
ἐξώπορτας -τὸ παιδί σηκώνεται ὄρθιο στὰ πι-
σινά του πόδια-, γονατίζει μπροστά του καὶ τοῦ
ξεπλένει τὰ μάτια μ' ἓνα μπαμπάκι. Ἐπειτα τὸ
λύνει, τὸ παιδί ξεκινᾷ, αὐτὸς πάλι πίσω μὲ τὸ
καλάμι. Ἀπὸ τὴ μιά του τσέπη ἐξέχει τὸ ἱμάτιο
ἀπὸ τὴν ἄλλη τὰ χειρόγραφα τῶν ὀμιλιῶν. Στὸ
ἐλεύθερό του χέρι ἢ βαλίτσα μὲ τὰ ὑπόλοιπα
σύνεργα. Σιγὰ σιγὰ ἀπομακρύνονται, σὲ λίγο
χάνονται στὸ σκοτάδι. Θάθελα πολὺ νὰ τοὺς
ακολουθήσω. Ὅμως ξέρω πὼς αὐτὸ σὲ τίποτα
δὲν ὠφελεῖ. Ἐδῶ τελειώνει ὀριστικὰ ὁ ρόλος
τοῦ χρώματος. Πιὸ κάτω ἀρχίζει ὁ ρόλος τῆς
ρομφαίας. Πὺ προσπαθεῖ νὰ διαπεράσει.

Ρίχνω μέσα στὸν λάκκο τὰ κομμάτια τοῦ спа-
σμένου πιάτου. Ἀφήνω δίπλα τὸ φυλαχτό, τὸ

ξύλο γιά τὰ δόντια καί τὸ μαῦρο μαντίλι. Θὰ τὰ βρεῖ. Στὸ τέλος ὅλοι τὰ βρίσκουν.

Ο δρόμος ὅταν τὸν περπατᾷς ἀνάποδα. Στὸν ἴδιο κόσμον, στὴν ἴδια πόλιν, στὴν ἴδια πολυσύχναστη διασταύρωση, ὅταν ξαφνικὰ ἀκοῦς μέσα στὸ πλῆθος καί τὸ βουητὸ νὰ σὲ φωνάζει ἀπ' τὸ ἀπέναντι πεζοδρόμιον καί δὲν πιστεύεις πὼς εἶναι ἀλήθεια, καί σὲ ξαναφωνάζει μὲ τὰ χέρια διάπλατα ὄρθιος πάνω στὰ κεφάλια, κι ἐσὺ τότε πετᾷς τὶς ἐντολὰς καί τὰ κούφια χαλίκια κι ὀρμᾷς ξέφρενα ἀνατρέποντας κι ἀναιρώντας καί πλησιάζεις κι ὅσο πλησιάζεις τὸ τοπίον ἀδειάζει ἀπὸ τὰ σπίτια καί τοὺς ἀνθρώπους κι αὐτὸς ὅσο σὲ διακρίνει πὶὸ καλὰ χλωμιάζει ἔπειτα τρέμει ἀρχίζει νὰ ὀπισθοχωρεῖ ἀπλώνοντας τὰ χέρια μπροστὰ νὰ σὲ σταματήσει κι ἐσὺ τρέχεις πάνω στὸ ξερὸ χῶμα κι αὐτὸς ὀπισθοχωρεῖ, τὰ διασταλμένα μάτια του βαθαίνουν ἀδειάζουν τὸ σῶμα του ἀφυδατώνεται γίνεται διάφανον, κι ἐσὺ τρέχεις πάνω στὴν καυτὴ ἄμμο κι αὐτὸς ἕνα ἀποξεραμένο κέλυφος ἀπομακρύνεται, στοὺς αἰῶνες.

Ο δρόμος ὅταν τὸν περπατᾷς ἀνάποδα εἶναι διαμελισμένον. Ἐγὼ εἶμαι, ἀκέραιη. Τὸ σῶμα

μου, τὸ μόνο πὸν μπορεῖ νὰ εἶναι γυμνό, χωρὶς
καμιὰ ἀμυχή καμιὰ νύξη. Περπατῶ στὴ μέση
τοῦ δρόμου πάνω στὴ διαχωριστικὴ γραμμὴ
κρατώντας σφιχτὰ καὶ μὲ τὰ δύο μου χέρια τὸ
νῆμα. Παρελαύνω, γιὰ ἄλλη μιὰ φορά, νικη-
φόρα, τὰ βήματά μου σταθερά, δὲν ἀμφιβάλλω
δὲν ταλαντεύομαι δὲν ἐξαπατῶ. Εἶμαι τὸ τελευ-
ταῖο ὄργανο τὸ τελευταῖο σχῆμα τὸ τελευταῖο
πρόσφορο ἐπιχείρημα. Περπατῶ μεταξὺ τῶν
ἐρειπωμένων τειχῶν ἐπουλώνοντας τὴν κοσμι-
κὴ ἀταξία.

Καὶ τότε, τελείως ἀναπάντεχα, ἀρχισε τὸ κακό.
*(Πρόσεξε τώρα, πρόσεξε καλά. Πέρασαν ἄλλα
τόσα χρόνια ὀδυνηρῆς πάλι ἐπιβεβαίωσης λέξι
πρὸς λέξι. Δὲν ἔχεις ἄλλη εὐκαιρία. Ὅτι
προλάβεις. Κάπου ἐδῶ ἢ εὐθύνῃ δὲν στρωμώ-
χεται ἄλλο δὲν ἐλέγχεται, χτυπάει ἀλύπητα,
ἀπολιθώνει ἓνα κομμάτι πρόσωπο δὲν ἔχεις οὐ-
τε ἄρθρωση νὰ ζητήσεις συγνώμη, μιλάμε τότε
γιὰ ἐπεισόδια βαθμούς ἀναπηρίας καὶ ἐπι-
είκεια).* Τὴν ἀρχὴ ἔκανε τὸ παράθυρο κάποιου
ὀρόφου πίσω μου. Κάτι σὰν τὸ φτερούγισμα μι-
κροῦ πουλιοῦ κι ἡ πέτρα ἔπεσε δίπλα μου ἀνα-
πήδησε καὶ κύλησε μπροστὰ μου. Πρὶν προλά-
βω νὰ γυρίσω νὰ δῶ, μιὰ δευτέρη πέτρα ἀπὸ

ἄλλο παράθυρο μὲ βρίσκει στὸ πόδι, μιὰ ἄλλη στὴν πλάτη τὸ κεφάλι, προσπαθῶ νὰ φυλαχθῶ οἱ πέτρες ἐκτοξεύονται ἀπ' ὅλα τὰ παράθυρα κατὰ πάνω μου, τραβῶ τὸ νῆμα πολλές φορές αὐτὸ δὲν ἀπαντᾷ, ἀρχίζω νὰ περπατῶ γρήγορα, τρέχω, οἱ πέτρες πληθαίνουν τὸ δέρμα μου σκί- ζεται τὸ σῶμα μου ματώνει τὸ στήθος μου του- λάχιστον τὸ στήθος μου σηκώνω τὶς παλάμες νὰ τὸ σκεπάσω τὸ νῆμα πέφτει κάτω μερδεύ- εται στὰ πόδια μου σκοντάφτω γονατίζω ὁ λι- θοβολισμὸς ἐξακολουθεῖ τὸ στήθος μου τουλά- χιστον...

Εἶναι πάλι νύχτα. Ἡ ἴδια ἐκείνη νύχτα. Τὸ χάσμα τοῦ ἐπάνω πατώματος. Τὸ κάτω πάτωμα ποὺ δὲν ὑπάρχει. Τὸ φεγγάρι ἔχει ἀποχωρήσει -ποτὲ δὲν παρίσταται. Ὁ Ἀρχάγγελος ποὺ δὲν ἦρθε. Τὸ σεντόνι -ποὺ τὸν τυλίξαμε- λευκό. Γυρίζοντας ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά ζύπνησε. Κοί- ταξε τὸ ρολόι του, σηκώθηκε, ντύθηκε, ἄφησε πάνω στὸ κομοδίνο τὴν ἐπίσκεψη, προχώρησε στὴν πόρτα βιαστικὰ καὶ βγήκε.

